

Arbeids- en leefomstandigheden van de nieuwe Spaanse arbeidsmigranten in Nederland

Nienke Verhoeks (3103439)

Afstudeerscriptie Master Multiculturalisme in vergelijkend perspectief (ASW)

Lize/Universiteit Utrecht

Beoordelaar: Drs. Gerrit Bartus Dielissen

Tweede beoordelaar: Fenella Fleischmann

Utrecht, 28 Juni 2012

In deze beschrijvende studie, gebaseerd op kwalitatief onderzoek, wordt met behulp van negentien semigestructureerde interviews gekeken naar de voornaamste redenen van recente Spaanse migranten om te emigreren naar Nederland, welke problemen zij signaleren met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden en in hoeverre zij toegang vinden tot overheids- en/of andere instellingen of personen voor hulp bij het oplossen van benoemde problemen. De volgende migratie theorieën zijn op deze doelgroep van toepassing: het push en pull model, de 'Institutionele theorie', de 'Social Network theory' en de 'New Economics of Labour Migration theory'. De laatste vijf jaar verlaten Spaanse arbeidsmigranten Spanje door de banen schaarste aldaar. Veelal zonder voorbereiding wordt Nederland gekozen als arbeidsbestemming, omdat de Spaanse migrant verwacht hier snel een baan te vinden. In Nederland valt het vinden van zowel een baan als een woning vaak tegen. Een

zorgverzekering wordt door de meeste van hen niet aangevraagd en wordt door de meeste ook niet ingeschreven in de gemeentelijke basis administratie (GBA). Bijna geen van de migranten spreekt voldoende Engels of Nederlands om een baan op niveau te krijgen. Tijdelijke contracten zorgen voor een onzekere situatie, waardoor migranten beslissingen nemen die negatief uit kunnen pakken. Hulporganisaties worden slecht gevonden door de Spanjaarden. Hierdoor worden hulpvragen aan vrienden en collega's gesteld.

Dankwoord

Het onderzoek dat hier voor u ligt was niet mogelijk geweest zonder mijn begeleider Gerrit Bartus Dielissen en het Lize. Dankzij de connecties en expertise van het Lize was het mogelijk binnen vier maanden negentien interviews af te nemen met respondenten en sleutelfiguren. Beide hebben met opbouwende kritiek mij scherp gehouden en mij gestimuleerd mijn conclusies wel overwogen te nemen.

Daarnaast ben ik alle respondenten en sleutelfiguren die hebben meegeholpen aan deze studie zeer dankbaar. De interviews onder Spanjaarden heb ik samen met een tolk gedaan, Paula van Oudheusden. Door haar verliepen ook de Spaanstalige interviews soepel, waarbij alle benodigde informatie naar voren kwam.

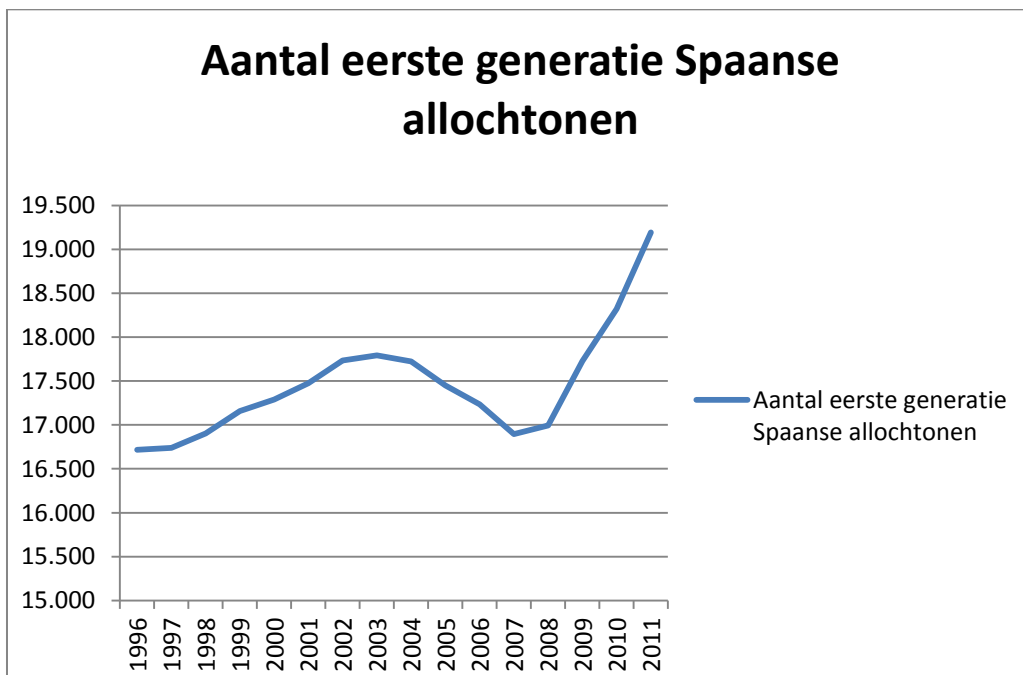
Als laatste dank aan iedereen die mij de laatste maanden heeft geholpen om me honderd procent op mijn masterscriptie te kunnen concentreren en het visueel een mooier verslag te maken. Alle tips die jullie gegeven hebben, evenals berichtjes, koekjes en thee hebben gezorgd dat ik mij volledig op het schrijven kon richten.

If you need the money, you will have to do everything. You don't care if you have to work a bit more (respondent, 24 jaar, man)

Spanjaarden als arbeidsmigrant

Als het op migratie aankomt heeft Nederland een lange geschiedenis. Sinds de jaren '60 worden arbeidsmigranten in EU-landen, waaronder Spanje, geworven. Arbeidsmigranten zijn personen die naar een land trekken met de intentie om daar te gaan werken. Het kan zijn dat deze persoon reeds een arbeidscontract heeft, maar dit is niet noodzakelijk.

De eerste groep Spaanse arbeiders kwam tussen 1961 en 1974 via wervingsacties van Nederlandse bedrijven als 'gastarbeiders' naar Nederland. Deze arbeiders kwamen mede naar Nederland, omdat het in Spanje op dat moment politiek en economisch onrustig was (Olfers, 2004). Olfers (2004) toont aan dat de meeste migranten na de val van het Franco regime terug zijn gegaan naar Spanje. De hoeveelheid eerste generatie Spaanse allochtonen in Nederland heeft hierna flink gefluctueerd. Volgens het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) is een eerste generatie allochtoon een persoon die in het buitenland is geboren met ten minste één in het buitenland geboren ouder. De Spanjaarden die in dit onderzoek centraal staan zijn migranten die de afgelopen vijf jaar naar Nederland zijn gekomen om werk te zoeken. Deze vallen allen onder de definitie van eerste generatie allochtoon.

Grafiek 1 cbs

Grafiek 1 toont dat in 2007 nog een afname van het aantal eerste generatie Spaanse allochtonen geconstateerd werd. Sinds 2008 zijn de aantallen echter gestegen tot een eindgetal van 19.194 eerste generatie Spaanse allochtonen in 2011. De redenen van deze stijging zijn onduidelijk. Volgens Cörvers, Muysken, Neubourg, & Schliwen (2007) kan verwacht worden dat de meeste van de eerste generatie Spaanse allochtonen, arbeidsmigranten zijn. Cörvers et al. (2007) verwachten dat dit het geval is, omdat vanaf 2007 arbeidsmigratie het belangrijkste immigratiemotief in Nederland is. Dit vermoeden wordt versterkt door de huidige Spaanse economische recessie, waardoor twintig procent van de Spanjaarden werkloos is (Cats, 2011). Dit is één van de beweegredenen om onderzoek te doen onder Spanjaarden die de afgelopen vijf jaar voor arbeid naar Nederland zijn gekomen.

In dit onderzoek werd onderzocht wat de beweegredenen zijn van Spaanse migranten die vanaf 2008 naar Nederland gekomen zijn om te werken of werk te zoeken. Daarnaast wordt nagegaan hoe de leef- en arbeidsomstandigheden van deze Spaanse arbeiders eruit zien. Ook werd onderzocht of specifieke problemen geconstateerd kunnen worden op het gebied van leef- en arbeidsomstandigheden. Verder wordt nagegaan welke motieven voor de migratie naar Nederland gegeven worden door de respondenten. In deze studie wordt verder gekeken of geslacht, opleidingsniveau en/of vestigingsplaats van de migrant verschil uitmaakt voor de ervaren knelpunten en hulpvragen, arbeidsomstandigheden, en leefomstandigheden. Hiervoor zijn negentien semigestructureerde interviews gehouden onder Spanjaarden die maximaal vijf jaar geleden om arbeidsredenen naar Nederland zijn gekomen.

Dit onderzoek is verricht in opdracht van en in samenwerking met het Lize (overlegpartner Rijksoverheid Zuideuropese gemeenschappen). Het Lize is één van de acht landelijke samenwerkingsverbanden die in het kader van de Wet Overleg Minderhedenbeleid (WOM) zijn toegelaten tot het Landelijk Overleg Minderheden (LOM). Het Lize behartigt binnen het LOM de belangen van personen afkomstig uit Bosnië-Herzegovina, Griekenland, Italië, Kaapverdië, Kroatië, Macedonië, Montenegro, Portugal, Servië, Slovenië, Spanje en hun nakomelingen. Voor het LOM is het van belang om informatie over migrantengroepen te verkrijgen via het Lize. Met deze kennis kunnen ze beter geïnformeerd advies uitbrengen over wat het beleid ten opzichte van de groepen die het Lize behartigd moet worden.

Het doel van dit onderzoek is grotendeels explorerend. Actuele kennis over de beweegredenen en de arbeids- en leefomstandigheden van de Spaanse migranten die de afgelopen vijf jaar naar Nederland zijn gekomen om werk te zoeken ontbreekt. Bij het Lize komen evenwel signalen binnen dat deze groep snel in omvang toeneemt en dat werken en

leven in Nederland niet zonder problemen geschiedt. Dit onderzoek probeert daarom een lacune in de kennis over deze nieuwe migranten te vullen. De beschikbaarheid van deze informatie is van belang om beleid te ontwikkelen dat deze groep migranten kan ondersteunen.

Theoretische inleiding

Binnen deze studie wordt gesproken over verscheidene onderwerpen die onder te verdelen zijn in de volgende thema's: arbeidsomstandigheden, leefomstandigheden, hulpbronnen, hulpvragen, knelpunten, migratiemotieven en aantal ingeschrevenen. Voordat in wordt gegaan op de uitwerking van de interviews, met betrekking tot deze thema's, zal eerst de theorie die betrekking heeft op deze thema's uiteen worden gezet.

Onderwijs

Onderwijs wordt in Spanje op een andere manier gevolgd dan in Nederland (spanje.nl, 2011). Hierdoor wordt het relevant om het onderwijs niveau van de Spaanse migrant te definiëren, zodat het makkelijker is om de respondenten te categoriseren. Onderwijs op middelbaar niveau is in Spanje in tweeën gesplitst, terwijl dit in Nederland gevolgd kan worden in de vorm van MBO, HBO en Universiteit. In Spanje kan gekozen worden om praktijk gericht onderwijs te volgen of universitair geschoold te worden (spanje.nl, 2011). In dit onderzoek worden laagopgeleiden gezien als personen die maximaal praktijk gericht onderwijs gevolgd hebben. Hoogopgeleiden worden gezien als personen die minstens een universitaire bachelor afgerond hebben.

Arbeids- en leefomstandigheden

Bij andere Zuid-Europese arbeidsmigranten en tijdelijke werknemers komen slechte arbeidsomstandigheden, lange werkdagen en slechte huisvesting voor (Energeia, 2010). Verder, verklaarde de Europese Waarnemingspost voor Risico's (ERO), in een rapport van het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het werk (EU-OSHA) in 2008, dat "buitenlandse werknemers vaak te maken hebben met slechte arbeidsomstandigheden" (Flexmarkt, 2008). In het rapport wordt gesteld dat buitenlandse werknemers vooral te vinden zijn in beroepen die "hoge vaardigheden vereisen, zoals de ICT". Slechte arbeidsomstandigheden zijn hoofdzakelijk te vinden "in sectoren zoals de land-

en tuinbouw, de bouw, de gezondheidszorg, de vervoers- en voedingsmiddelensector” (Flexmarkt, 2008). Jukka Takala, directeur van EU-OSHA, zegt dat “buitenlandse arbeiders vaak oververtegenwoordigd zijn in de risicovolle sectoren en in de zogenoemde “zogenoemde ‘3D-banen’ (dirty, dangerous, damnding – vies, gevaarlijk en veeleisend). Hun werk wordt vaak gekenmerkt door onzekerheid, slechte arbeidsomstandigheden en lage lonen” (Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk, 2008).

Concluderend wordt in het rapport van het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het werk vermeld dat buitenlandse werknemers een verhoogd risico hebben op gezondheidsproblemen. Zo hebben ze relatief vaak te maken met stress en een *burnout*. Dit zou komen door de beperkte kennis die buitenlandse arbeiders hebben “van de bestaande gezondheids- en veiligheidssystemen” (Flexmarkt, 2008).

Naast de arbeidsomstandigheden wordt onderzocht hoe de leefomstandigheden van de migranten zijn. De Rijksoverheid stelt in haar nationale verklaring van 28 maart 2012 dat een tekort is ontstaan in Nederland aan kwantitatieve en kwalitatieve huisvesting voor arbeidsmigranten. Daarom hebben verschillende partijen deze nationale verklaring ondertekent om te zorgen dat vanaf 2013 voldoende geschikte huisvesting aanwezig is (Rijksoverheid, 2012).

Hulpvragen en knelpunten

Verschillen in de knelpunten en hulpvragen kunnen naar alle waarschijnlijkheid verklaard worden door de verschillen in sociale achtergrond binnen de groep Spaanse migranten. Zo beschrijft Roger Zegers de Beijl (1985) in ‘porque es mi tierra! Een onderzoek naar collectieve terugkeer van Spaanse arbeidsmigranten’, dat binnen de oude groep Spaanse migranten, die migranten die uit “grotere dorpen komen, beter geschoold zijn en over een meer gedifferentieerde arbeidservaring beschikken”(p. 131) als arbeidsmigrant minder aanpassingsproblemen hebben. Dit houdt in dat laag opgeleiden meer aanpassingsproblemen ondervinden dan hoog opgeleiden.

Een onderliggende vraag binnen deze deelvraag is: Hoe vinden Spaanse migranten de instanties in Nederland die aansluiten bij hun hulpvragen? In Nederland zijn meerdere hulpbronnen aanwezig die gericht zijn op de Spaanse migrant (Faeh). Deze zijn onder te verdelen in twee categorieën: De organisaties die zelfredzaamheid creëren (in de vorm van voorlichting, inlichtingsbijeenkomsten, en het aanbieden van taallessen), en organisaties die maatschappelijke dienstverlening bieden (in de vorm van psychologische en medische hulp,

en hulp bij schuldvraagstukken). Hoe Spanjaarden deze instanties zouden kunnen vinden, legt Frederik Björck (2004) uit met de institutionele theorie. Deze theorie bekijkt hoe “schema’s, regels, normen en routines, deel worden van onze dagelijkse sociale omgang” (Scott, 2004). Frederik Björck (2004) zet binnen deze theorie uit hoe instituties deel kunnen worden van onze dagelijkse sociale omgang. Wat Björck zegt is, dat als een organisatie zichtbaar wordt voor mensen, dit mensen het idee kan geven dat het deel is van hun dagelijks gedrag. Wanneer dit het geval is, maken mensen door middel van sociale interactie deze organisatie zichtbaarder en groter. Uiteindelijk zal deze organisatie dan als de voor de hand liggende organisatie worden gezien, en wordt deze een deel van de dagelijkse sociale omgang. Sociale interactie speelt, volgens deze theorie, hierin een grote rol.

Migratiemotieven

Over de recente Spaanse migranten wordt gezegd: “Men wil een tijdlang uitdagend werken, kunnen groeien en vanzelfsprekend ook goed worden beloond” (Muller, 2010).

Lucassen et al. (in Zegers de Beijl, 1985) stelt dat “alle auteurs die over mediterrane arbeidsmigratie geschreven hebben het er over eens zijn dat de directe aanleiding voor deze migratie een economische reden is” (p. 11). De recente Spaanse migranten zijn gekomen vanwege een slechte economische situatie in Spanje. Lonen zijn in Spanje lager dan in Nederland en de kans om een baan te vinden is in Spanje klein (Cats, 2011; Verlegh, 2011). De reden dat Spanjaarden naar Nederland komen is de hoge werkloosheid in Spanje, ook onder jongeren. “‘Iedereen wil vooruit. Je hebt niet voor niets gestudeerd,’ zegt Rafael Raguera” (Cats, 2011). Dit komt doordat de werkloosheid in Spanje met 20% momenteel het hoogst is binnen de Europese Unie. Binnen deze cijfers valt 42% van de Spaanse jongeren (Beekman, 2011).

Hiernaast biedt het feit dat Spanje, net als Nederland, een EU-lidstaat is, Spanjaarden de mogelijkheid om vrij werk te zoeken binnen de Europese grenzen (Cörvers et al., 2007). De arbeidsmarkten in de EU bieden verschillende opties aan arbeidsmigranten uit EU-lidstaten. Tijdelijk in Nederland werken kan, maar vestigen mag ook wanneer men een stabiele baan heeft en inschrijven is niet in alle gevallen een vereiste (Cörvers et al., 2007). Kortom, Nederland is door de hogere lonen en het Europees burgerschap een aantrekkelijke optie.

Er zijn meerdere arbeidsmigratie theorieën om oorzaken en motieven voor migratie aan te duiden (Cörvers et al., 2007; Portes & Rumbaut, 2006; Van de Kaa, 1996). Het thema

migratiemotieven is in deze studie op te splitsen in twee sub thema's: reden voor vertrek uit Spanje en reden om voor Nederland te kiezen als migratieland.

Een overkoepelende migratie theorie is het push en pull model van Ernst Ravenstein die hij in zijn 'Laws of Migration' geïntroduceerd heeft (Dorigo & Tobler, 1983). Het push en pull model gaat ervanuit dat migratie tot stand komt door een duwende factor in het land waar de migrant woont en een trekkende factor in een ander land. Deze push factoren wordt gekenmerkt door situaties in het leven van de migrant die de migrant een reden geeft ontevreden te zijn in het land waarin hij/zij woont. De pull factoren worden gevormd door aantrekkelijke omstandigheden in een ander land. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met eventuele hindernissen zoals de sociale situatie van de migrant.

Deze sociale belemmeringen wegen volgens Cörvers et al. (2007) voor mensen om te emigreren mee. Hoe zwaar deze belemmeringen wegen ligt aan "de individuele institutionele inbedding in het herkomstland en de potentiële institutionele inbedding in het bestemmingsland" (p. 3). De 'New Economics of Labour Migration theory' en de 'Social Network theory', kijken naar de sociale factoren die de beslissing om te migreren beïnvloeden.

Zo stelt de 'New Economics of Labour Migration theory' dat de institutionele inbedding van individuen wordt bepaald door het gezin en/of de familie waarin ze leven. De beslissing voor migratie is geen individuele keuze, maar een "strategie voor het gehele gezin" (Cörvers et al., 2007, p. 3). Volgens Mincer (in Cörvers et al., 2007) wordt hier ook nagegaan wat de voor en nadelen voor het gehele gezin zijn; "de kansen voor de partner om werk te vinden, de opleidingsmogelijkheden, de opties voor kinderopvang en de kwaliteit van het schoolsysteem" (p. 45). Hiernaast speelt de toegang tot de welvaartsstaat een rol. Werknemers zullen minder snel geneigd zijn om een land als toekomstig arbeidsland te zien, als de mogelijkheden die de welvaartsstaat biedt niet bereikbaar zijn voor de migrant alsmede wanneer de behaalde opleiding van de migrant niet erkent wordt (Cörvers et al., 2007).

Hiernaast is volgens de 'Social Network theory', het netwerk van de recente Spaanse migrant de reden om naar een specifiek land te emigreren. Deze theorie beschrijft dat de reden om naar een specifiek land te migreren komt doordat de migrant in dat land een sociaal netwerk heeft. Dit sociale netwerk kan de migrant helpen bij het vinden van werk en steun geven als het tegenzit. De migranten die als eerste migreren, worden pionier migranten genoemd. Volgens MacDonald (in Cörvers et al., 2007) blijkt dat pionier migranten gevolgd worden door migranten uit dezelfde regio. Deze pionier migranten spelen een belangrijke rol

in de overgangperiode van de nieuwe migranten, waarbij ze proberen de institutionele inbedding voor elkaar te krijgen bij de nieuwe groep migranten. Het netwerk wordt vooral ingezet, om de kosten van arbeidsmigratie te minimaliseren. Dit varieert van hulp bij het zoeken naar een baan tot psychologische ondersteuning bij het inleven in een nieuwe cultuur (Cörvers et al., 2007).

Aantal ingeschrevenen

De nieuwe arbeidsmigrant komt volgens Peter Muller (2010) maar tijdelijk, en heeft geen intentie om te vestigen. Hierdoor schrijven niet alle arbeidsmigranten zich in. Daar het voor een deel gaat om immigranten die zich niet hoeven in te schrijven, zoals seizoenarbeiders, kan het feitelijk aantal arbeidsmigranten niet door het CBS aangegeven worden, maar moet voldaan worden met een schatting (Cats, 2011; Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk, 2008; CBS, 2012). Hoe vertekend het beeld kan zijn blijkt uit de discrepantie die spreekt uit het volgende citaat van de nationale verklaring van de Rijksoverheid (2008): “De meest recente schatting geeft aan dat er in 2009 tussen de 286.000 en 325.000 EU-arbeidsmigranten in Nederland zijn. Daarvan zijn 74.449 arbeidsmigranten geregistreerd in de gemeentelijke basisadministratie (GBA)” (p.2).

Probleemstelling

Doelstelling

Dit onderzoek is een praktijkgericht kwalitatief onderzoek, waarbij via de achtergronden van de Spaanse arbeidsmigranten, de processen van migratie en vestiging, een diagnose van het probleem wordt gesteld. Hierbinnen valt ook de probleemsignalering, waarbij wordt nagegaan wat door de Spaanse migrant als problematisch wordt ervaren als het gaat om leef- en arbeidsomstandigheden. De motieven voor migratie naar Nederland zullen vergeleken worden met reeds bestaande migratie theorieën, waarbij zal worden bekeken welke migratie theorie de huidige migratie van Spanjaarden het best inzichtelijk maakt.

Dit onderzoek beoogt een bijdrage aan het werk van het Lize te leveren, waarbij de resultaten gebruikt kunnen worden voor een betere behartiging van de belangen van de doelgroepen waar het Lize zich sterk voor maakt.

Probleemstelling

Wat zijn de voornaamste redenen van recente Spaanse migranten om te emigreren naar Nederland, welke problemen signaleren zij met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden en in hoeverre vinden zij toegang tot overheids- en/of andere instellingen of personen voor hulp bij het oplossen van benoemde problemen?

Deze probleemstelling is uitgesplitst in vier deelvragen, die aan de hand van kwalitatieve semigestructureerde interviews en secundaire analyse van reeds bestaand onderzoek en literatuur, beantwoord worden.

Deelvragen in deze studie zijn:

1. Welke knelpunten en hulpvragen worden genoemd met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden van Spaanse immigranten en hoe kunnen verschillen in arbeids- en leefomstandigheden tussen individuele Spaanse migranten verklaard worden?
2. Van welke hulpbronnen maken de Spaanse immigranten in Nederland gebruik en waarom?
3. Welke motieven en factoren bepalen dat Spanjaarden Spanje verlaten en waarom wordt door de Spaanse immigrant voor Nederland gekozen als bestemmingsland?
4. In hoeverre zijn de officiële migratie cijfers van het CBS over het aantal Spanjaarden die de afgelopen vijf jaar naar Nederland zijn gekomen correct?

Methoden

Design

Het betreft hier een explorerend kwalitatief onderzoek, waarbij vooral gekeken wordt naar de arbeids- en leefomstandigheden van de doelgroep, de knelpunten die men ervaart en van welke hulpbronnen zij gebruik maken. De laatste deelvraag betreft de juistheid van de officiële statistieken inzake het aantal Spaanse arbeidsmigranten die in Nederland verblijven.

Dataverzameling

In totaal zijn 22 personen geïnterviewd, dertien van deze geïnterviewde personen behoren tot de doelgroep en zullen hierna aangeduid worden als respondenten. Hiernaast zijn negen sleutelfiguren geïnterviewd. De sleutelfiguren werken allen voor een organisatie die direct

met de doelgroep te maken heeft. In bijlage I kunnen de kenmerken van de respondenten gevonden worden. De negen sleutelfiguren werken voor de volgende zes organisaties: Gllrmo, Lize, Casa Migrante, Hispano Hablantes, Nostra Casa en de Spaanse Ambassade, afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid, hierna te noemen de Spaanse Ambassade.

Hiervan bestaat één organisatie één jaar, de rest van de organisaties bestaat langer dan vijf jaar. Eén sleutelfiguur werkt sedert één jaar met de doelgroep, de andere sleutelfiguren hebben de afgelopen vijf jaar of langer met de doelgroep gewerkt. Geïnterviewd zijn drie sleutelfiguren uit Rotterdam, één sleutelfiguur uit Utrecht en vijf sleutelfiguren uit Amsterdam. In bijlage II kan een korte beschrijving van hun vestigingsplaats en activiteiten gevonden worden. Deze beschrijving is gebaseerd op wat vermeld is door de organisatie tijdens het interview.

Dertien geïnterviewden zijn Spaanse arbeidsmigranten die tussen één maand en twintig maanden in Nederland zijn. De leeftijden liggen tussen de 23 en 36 jaar. Zes respondenten zijn vrouwen en zeven respondenten zijn mannen. Van de respondenten wonen en werken vier personen in Rotterdam, zes in Amsterdam en hebben drie respondenten in zowel Rotterdam als Amsterdam gewoond en gewerkt. Wat betreft het onderwijs niveau van de respondenten, hadden twee (15%) een universitaire bachelor afgerond, acht (62%) een master afgerond (waarvan één een dubbele master), twee (15%) een MBO diploma en één (7%) alleen de basisschool afgerond. De respondenten kwamen uit alle windstreken in Spanje, uit de grote steden Barcelona en Valencia en uit klein dorpen in het Noorden en Zuiden van Spanje.

In totaal zijn negentien semigestructureerde interviews afgenomen. De interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst. Bijlage III bevat de topiclijst voor de respondenten en bijlage IV bevat de topiclijst voor de sleutelfiguren. Respondenten konden zelf beslissen waar zij het interview wilde laten plaatsvinden. Van de organisaties kozen vijf voor hun kantoor, het interview met Gllrmo is afgenomen in een café.

Van de geïnterviewde Spaanse migranten zijn zes migranten bij ‘Hispano Hablantes’ geïnterviewd. De vier migranten uit Rotterdam zijn bij hen thuis geïnterviewd. Respondenten achttien en negentien zijn, afzonderlijk van elkaar, bij respondent zestien thuis geïnterviewd, daar zij vriendinnen zijn. De zes migranten die bij ‘Hispano Hablantes’ geïnterviewd zijn, zijn ook via ‘Hispano Hablantes’ benaderd voor de interviews. Dit is gebeurd middels de zogeheten ‘hanging around’ techniek. De onderzoeker heeft drie dagen na de Engelse les bij ‘Hispano Hablantes’ mogelijke respondenten aangesproken. Ook respondent zestien is op

deze manier benaderd bij ‘Hispano Hablantes’. De Rotterdamse respondenten zijn benaderd via het persoonlijke netwerk van de onderzoeker.

Voor de respondenten die geen Nederlands spreken is een tolk ingeschakeld. Te allen tijde werd de taal van het interview door de respondent gekozen. Bij twijfel was altijd een tolk aanwezig. Bij de personen uit de doelgroep zijn acht interviews in het Engels afgenomen en vijf interviews in het Spaans. Bij de sleutelfiguren is één interview in het Spaans en Nederlands afgenomen en vijf in het Nederlands. Bij de Spaanse interviews is steeds gebruik gemaakt van dezelfde tolk, waarvan de moedertaal zowel Nederlands als Spaans is. De tolk stelde de vragen van de topiclijst stapsgewijs aan de respondent. Na het antwoord vertaalde de tolk het antwoord en kon de onderzoeker bepalen of doorgegaan kon worden met een nieuwe vraag of ingehaakt werd op datgene wat gezegd was door de respondent.

Om de respondenten de mogelijkheid te geven in eigen bewoordingen hun ervaringen te delen, stelde de onderzoeker algemeen geformuleerde vragen, zoals: “Hoe zijn uw arbeidsomstandigheden?” en “Wat zijn de beweegredenen voor de migranten die u hebt gesproken om de afgelopen vijf jaar naar Nederland te komen”. Nadat de respondent zelf aan gaf dat de vraag beantwoord was, stelde de onderzoeker een nieuwe vraag, of ging in op hetgeen de respondent benoemde. Dezelfde methode werd gebruikt als de onderzoeker het vermoeden kreeg dat de respondent geëindigd was. De onderzoeker hield aantekeningen bij om tijdens het interview verder te kunnen vragen op eerder genoemde antwoorden.

Voorafgaand aan de interviews, werd eerst een informeel gesprek gevoerd om de respondenten op hun gemak te stellen. De negentien interviews duurden een half tot anderhalf uur elk.

Meetinstrumenten

Daar weinig over de doelgroep, en de door de leden ervaren problematiek bekend is, zijn semigestructureerde open interviews gebruikt in dit onderzoek. Op deze manier kon veel informatie over motieven en ervaren problemen onder de respondenten verzameld worden. De vragenlijst is samengesteld aan de hand van relevante literatuur en de deelvragen van het onderzoek. Met de volgorde van vragen is gevarieerd, afhankelijk van hoe het interview liep. In de vragenlijst zijn nog kleine veranderingen gemaakt na de eerste drie interviews. In alle drie de interviews bleek dat een verduidelijking nodig was of Spaanse migranten een GBA registratie en/of een verzekering hebben. Dit moest apart gevraagd worden, omdat het ene het andere niet uitsluit.

Bij de vierde deelvraag was kwantitatieve data nodig. Deze data is verzameld onder de respondenten en de sleutelfiguren door middel van een extra vraag die gesteld is in het interview. De kwantitatieve data zullen gebruikt worden als ondersteuning en om inzicht te krijgen in de grootte van de populatie Spaanse migranten in Nederland.

Data analyse

De gegevens in dit onderzoek zijn verzameld middels semigestructureerde interviews. Tijdens de interviews is gebruikt gemaakt van opname apparatuur. Vervolgens zijn de interviews getranscribeerd. Met behulp van het programma Nvivo9 zijn de getranscribeerde teksten geanalyseerd. De eerste drie teksten zijn via de open codering methode gecodeerd. Hieruit zijn categorieën ontstaan waarin fragmenten van een interview kunnen worden ingedeeld. Naar mate meer interviews getranscribeerd werden, werden de categorieën af en toe aangepast of gespecificeerd. Hierdoor ontstond een proces van axiaal coderen. Aan het einde is nogmaals axiaal gecodeerd, waarbij sommige categorieën samengevoegd, dan wel aangepast zijn. Hierdoor ontstond een lijst met hoofdthema's. Oude interviews waaruit codes of thema's gehaald konden worden waren niet voorhanden. Hierdoor zijn alle codes voortgekomen uit de interviews zelf. Hierbij zijn vijf hoofdthema's ontstaan: arbeidsomstandigheden, levensomstandigheden, migratiemotieven, hulpbronnen en aantal ingeschrevenen. In tabel 1 zijn de hoofdthema's met bijbehorende codes te vinden.

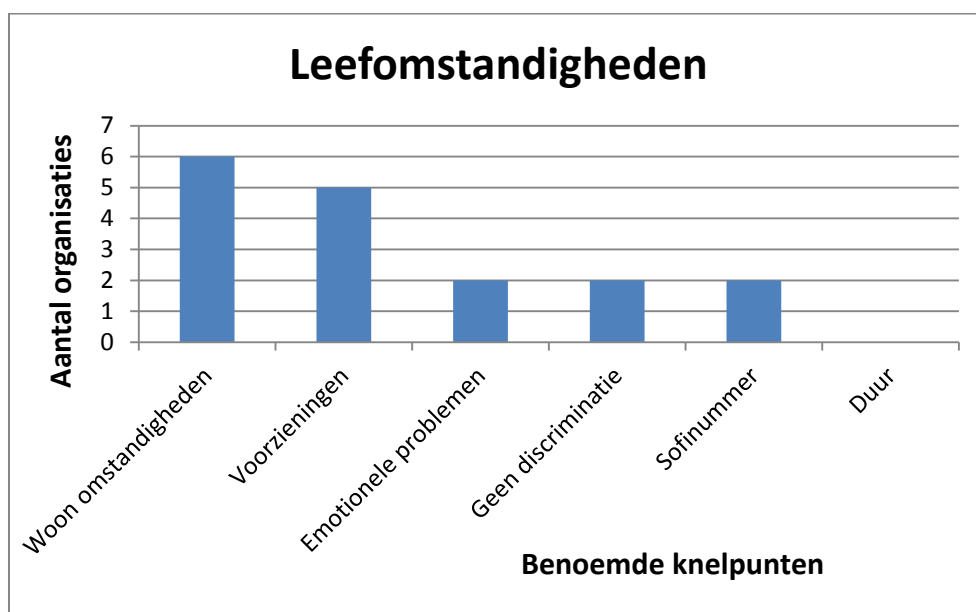
Arbeidsomstandigheden	Levensomstandigheden	Hulpbronnen	Migratiemotieven	Aantal ingeschrevenen
<ul style="list-style-type: none"> - Geen werk * Lager werken dan diploma * Alles aanpakken * Niet durven klagen * Geen werk kunnen vinden - Taal problemen * Taal problemen * Snappen contract niet * Weten hun rechten niet * Geen doorgroeimogelijkheden - Slechte arbeidsomstandigheden * Slechte arbeidsomstandigheden * Uitbetaling klopt niet * Betaling onder minimum - Uitzendbureau * Problemen uitzendbureaus * Blij met uitzendbureau 	<ul style="list-style-type: none"> - Woonomstandigheden * Geen inschrijfmogelijkheden * Geen voorzieningen door niet inschrijven * Problemen vinden woning * Dak/thuis lozen * In Nederland geholpen - Voorzieningen * Geen zorgverzekering * EU burgerschap - Emotionele problemen - Geen discriminatie - Sofinummer * Sofinummer krijgen geen probleem - Duur 	<ul style="list-style-type: none"> - FAEEH - Lize - Casa Migrante - Gllrmo - Vrienden - Hispano Hablantes - Spaanse ambassade - Collega's - Nostra Casa - Nonnen/kerk - E-mail - Boeken - Housing office - Geen voorbereiding 	<ul style="list-style-type: none"> - Redenen om Spanje te verlaten: * Geen werk in Spanje * Schulden * Ontslagen * Buitenland ervaring - Redenen om naar Nederland te komen: * Hier al geweest zijn * Werk mogelijkheid <ul style="list-style-type: none"> • Gehoord hier werk te vinden • Engels genoeg voor werk * Sociale zekerheid (EU burgerschap) * Mensen kennen in NL * Beurs/internship * Engels verbeteren 	<ul style="list-style-type: none"> - Bekenden binnen doelgroep - Ingeschreven in GBA - Zorgverzekering - Sofinummer

Tabel 1

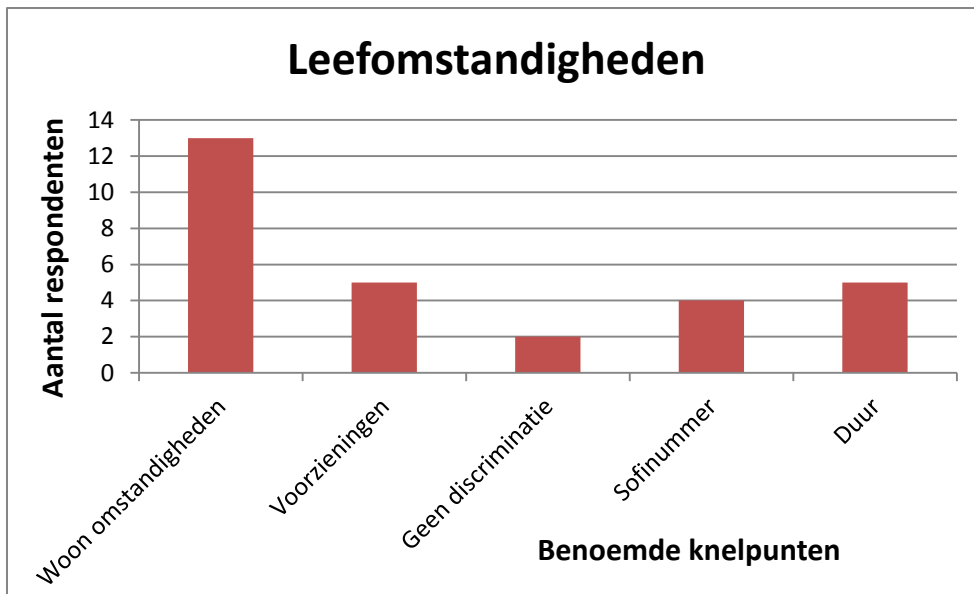
Vanuit de thema's is gekeken wat de belangrijkste resultaten waren. Deze werden bepaald door de hoeveelheid reacties van de geïnterviewden die overeen kwamen. Hieruit konden de resultaten bepaald worden die verderop uitgewerkt zijn. Om deze resultaten op te stellen zijn grafieken en tabellen gemaakt, waardoor het eenvoudig is om de resultaten af te lezen.

Resultaten

Welke knelpunten en hulpvragen worden genoemd met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden van Spaanse immigranten en hoe kunnen verschillen in arbeids- en leefomstandigheden tussen individuele Spaanse migranten verklaard worden?

Grafiek 2 – Knelpunten met betrekking tot leefomstandigheden volgens organisaties

Grafiek 3 – Knelpunten met betrekking tot leefomstandigheden volgens respondenten

Zoals uit Grafiek 2 afgelezen kan worden, gaven alle sleutelfiguren aan dat als het gaat om leefomstandigheden, Spaanse immigranten voornamelijk problemen hebben met betrekking tot woonomstandigheden. Het grootste knelpunt dat hierbij genoemd wordt is het vinden van een betaalbare woonruimte, direct gevolgd door het zich niet kunnen inschrijven. Van de zes organisaties benoemen vijf organisaties dat als Spaanse migranten een betaalbare woonruimte gevonden hebben, het probleem ontstaat dat de verhuurder van de woonruimte bepaald dat ze zich niet mogen inschrijven. De respondenten geven dezelfde problemen aan. Zowel respondenten als organisaties geven aan dat het hier om illegale onderhuur gaat. Dit leidt volgens de sleutelfiguren tot problemen als: geen zorgverzekering hebben, waar achteraf een boete voor gegeven kan worden en, zoals sleutelfiguren van twee organisaties uitlegden, het niet gebruik kunnen maken van sociale voorzieningen zoals een uitkering bij werkloosheid.

Volgens Casa Migrante kan sinds januari 2012 alleen aanspraak op de werkloosheidsuitkering worden gemaakt als een persoon twee jaar staat ingeschreven in de GBA in Nederland en twee jaar een zorgverzekering heeft. Van de zes organisaties geven vijf organisaties aan dat als Spaanse migranten zich niet kunnen inschrijven, ze ook geen zorgverzekering kunnen aanvragen. Gllrmo is de enige organisatie die dit niet benoemd. Zij vragen niet aan hun contacten of ze een zorgverzekering hebben. Als Spaanse migranten Gllrmo benaderen met vragen, dan benadrukt ze dat een zorgverzekering verplicht is. Zij zijn niet op de hoogte of deze dan ook daadwerkelijk aangeschaft worden. Andere resultaten met

betrekking tot de zorgverzekering kunnen gevonden worden bij de uitwerking van deelvraag vier.

Deze observatie vanuit de sleutelfiguren wordt onderbouwd door de reacties van de respondenten. Gezegd wordt dat je als Spanjaard niet ingeschreven hoeft te zijn. Tijdens de interviews werden antwoorden waarin aangegeven werd dat men als Spanjaard niet ingeschreven hoefde te staan altijd op een vragende toon gesteld, of gevolgd met “toch?”.

Casa Migrante, het Lize en de Spaanse ambassade constateren dat problemen ondervonden worden door Spanjaarden als zij proberen gebruik te maken van sociale voorzieningen. Het Lize constateert dat deze problemen ontstaan als de Spaanse migrant zelf naar de gemeente gaat, omdat:

Veel instanties hier in Nederland niet weten hoe het voor EU burgers geregeld is, omdat ze jaren lang mensen (...) buiten de EU aan het loket hadden. (...) De ene weet dat dat een EU burger is, maar vaak denken ze een buitenlander is een buitenlander en vragen waar is uw verblijfsvergunning. Ja die heb ik niet, hoezo die heb ik niet. Ja, die heb ik niet nodig. Dat geldt voor de gemeenten, bij een bank, dat gaat ook allemaal niet vanzelf sprekend, dat geldt ook als je een telefoonabonnement wilt afsluiten. Het gaat allemaal niet zo makkelijk als ze gedacht hadden.

Casa Migrante constateert hetzelfde probleem bij zorgverzekeraars. Zorgverzekeraars moeten, volgens hen, ook mensen verzekeren die niet ingeschreven staan.

Iedereen is verplicht om in Nederland een zorgverzekering te hebben, maar dat betekent niet dat als ze niet ingeschreven staan ze niet verzekerd kunnen zijn. Maar een heleboel zorgverzekeraars nemen geen mensen aan als ze niet in de GBA staan ingeschreven, maar wettelijk is het niet verplicht [ingeschreven te staan als je een zorgverzekering aanvraagt]. (Casa Migrante)

Bij de andere organisaties werd dit niet als probleem genoemd. Nostra Casa, Casa Migrante en de Spaanse ambassade benoemen beiden dat Spaanse migranten voorzieningen mislopen als ze niet staan ingeschreven alsmede dat Spanjaarden verwachten door hun Europees burgerschap bepaalde rechten te hebben. Ze weten echter niet dat elk land zijn eigen regels mag opstellen. De Spaanse ambassade benoemt wel dat Spaanse migranten hun voorzieningen

mislopen, maar benoemt niet dat ze verwachten deze rechten te hebben omdat ze uit de Europese gemeenschap komen. Het Lize benoemt evenmin dat Spaanse migranten voorzieningen mislopen, maar wel dat Spanjaarden verwachten bepaalde rechten te hebben door hun Europese burgerschap.

Respondenten geven eveneens aan problemen te ondervinden met betrekking tot de zorgverzekering en het vinden van geschikte woonruimte. Hiernaast geven zowel respondenten als organisaties aan dat geen moeilijkheden geconstateerd worden met betrekking tot het verkrijgen van een sofinummer.

Organisaties	Hoeveel recente Spaanse migranten kent u die geen zorgverzekering bezitten?
Gllrmo	Weet niet, niet over gesproken
Consulaat	Iedereen die niet ingeschreven staat
Lize	Als ze geen baan hebben, dus overgrote deel, want weinig vinden werk
Casa Migrante	85%
Hispano Hablantes	Weet niet, niet over gesproken (via respondenten)
Nuestra Casa	Weet niet, lopen in en uit/zwijgplicht
Respondent	Hoeveel recente Spaanse migranten kent u die geen zorgverzekering bezitten?
1	Meeste geen
2	10%
3	Spreken ze niet over
4	Spreken ze niet over
5	Spreken ze niet over
6	90%
7	80%
8	99%
9	90%
10	75%
11	70%
12	De meeste wel, maar pas als ze erop worden geattendeerd
13	90%

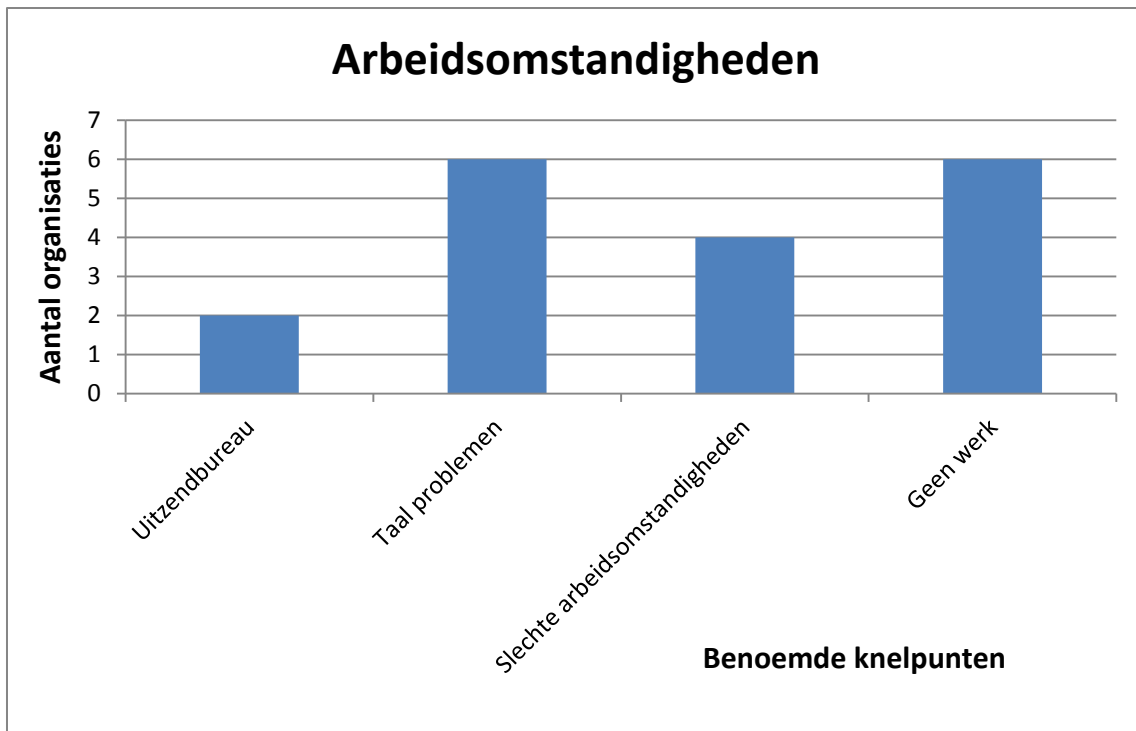
Tabel 2

Tabel 2 laat zien dat volgens de respondenten gemiddeld 75,5% van hun Spaanse vrienden geen Nederlandse zorgverzekering heeft. Deze Spaanse vrienden vallen allen binnen de doelgroep. Wel heeft iedereen een sofinummer, want dat is eenvoudig te verkrijgen. Volgens de organisaties en respondenten heeft iedereen die een baan heeft ook een zorgverzekering. Het inschrijven en het hebben van een zorgverzekering is aan elkaar gekoppeld. Als je ingeschreven staat, ben je ook verplicht om een zorgverzekering te hebben. Van de respondenten die zich ingeschreven hebben vertelde één respondent, respondent negen, dat hij problemen heeft gekregen, omdat hij een baan had, maar geen zorgverzekering had afgesloten. Hij stond wel ingeschreven en heeft hierdoor een flinke boete gekregen. Deze respondent en twee vrienden van hem, vermeldden in hun interview dat bekenden om dezelfde reden een boete hebben gekregen.

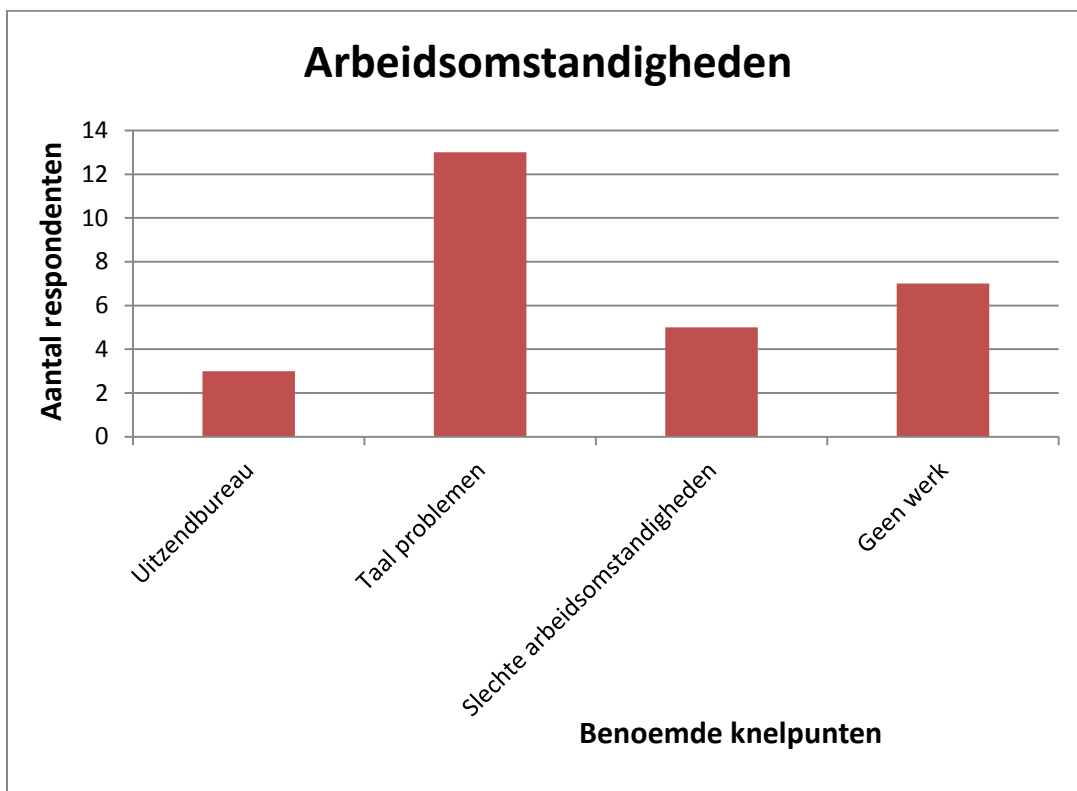
Alle respondenten met werk, elf van de dertien, hebben een tijdelijk contract variërend van zes maanden tot een jaar. Benadrukt wordt dat door de onzekerheid van tijdelijke contracten, respondenten geen zorgverzekering willen afsluiten. Zoals respondent negen (man, 28 jaar) zegt: “My decision was when I got a contract, I will ask for my health insurance. Because, then I will be able to pay.”

Hiernaast geven twaalf van de dertien respondenten aan dat als ze wel een zorgverzekering zouden afsluiten, ze denken niet rond te kunnen komen. De respondenten weten dat ze verplicht zijn een zorgverzekering af te sluiten zodra ze zich inschrijven, maar niemand is ervan op de hoogte dat ze zorgtoeslag kunnen krijgen.

Van de drie laag opgeleiden in deze studie gaven twee respondenten aan uit hun auto te leven. Casa Migrante en Nostra Casa zijn de twee organisaties in deze studie die zich bezig houden met maatschappelijk werk. Schulden, emotionele problemen en het feit dat dak/thuislozen bestaan, wordt alleen door Nostra Casa en Casa Migrante benoemd.

Grafiek 4 – Knelpunten met betrekking tot arbeidsomstandigheden volgens organisaties

Grafiek 5 – Knelpunten met betrekking tot arbeidsomstandigheden volgens respondenten

De helft van de respondenten zegt zelf goed Engels te spreken toen ze in Nederland aankwamen, maar allemaal benoemen ze, dat Nederlands kunnen spreken je kans om een baan te vinden vergroot.

Als het om de arbeidsomstandigheden gaat wordt door de organisaties gemeld dat veelal teleurstelling heerst onder de doelgroep. Spaanse migranten hadden verwacht in Nederland snel een baan te vinden, en eenmaal hier blijkt dat niet het geval te zijn.

De reden dat het vinden van een baan moeizaam is voor Spaanse migranten ligt, volgens de organisaties, aan de beheersing van de taal (zie grafiek 4). Het voornaamste probleem daarbij is dat Spaanse migranten slecht tot geen Engels en helemaal geen Nederlands spreken. Geschat wordt dat “maximaal twintig procent van de hoogopgeleiden goed Engels spreekt” (Ambassade afdeling Werkgelegenheid en Sociale Zaken). Veel Spanjaarden denken evenwel dat hun Engels voldoende is, en komen in Nederland tot de conclusie dat ze zich met hun niveau van Engels spreken niet verstaanbaar kunnen maken. Met het spreken van voldoende Engels kan de Spaanse migrant, als de migrant niet kritisch is, vrij eenvoudig een simpel baantje als afwasser vinden of gaan werken in de tuinbouw. Het weinig tot geen beheersing van voldoende Engels verkleint de kansen op een serieuze baan.

Hiernaast wordt ook ingegaan op de Nederlandse taal. Zowel de organisaties als de respondenten geven aan dat het vrijwel onmogelijk is om een baan op niveau te vinden zonder een basis Nederlands te hebben. Gllrmo verklaart dat “sommige aangeven hun Engels in Spanje te gaan verbeteren, voordat ze gaan solliciteren”. Alle geïnterviewden zeggen dat de Nederlandse taal niet gesproken wordt door de Spaanse migrant, waarbij Gllrmo benadrukt dat “de intentie om Nederlands te gaan leren best veel genoemd wordt”. Deze intentie wordt ook door de respondenten uitgesproken. De intentie om Nederlands te leren ontstaat doordat ingezien wordt hoeveel makkelijker het is om een baan te vinden als je Nederlands spreekt. Doorgroei mogelijkheden in bestaand werk worden volgens respondenten één en negen bemoeilijkt doordat ze geen beheersing van de Nederlandse taal hebben. Vooral een baan op niveau vinden is vrijwel onmogelijk zonder beheersing van de Nederlandse taal, vertellen zowel respondenten als organisaties. Bij simpele banen zoals in de keuken/bediening staan, schoonmaken en fruitteelt kan je met Engels terecht, maar ook daar zijn eisen door de economische crisis in Nederland verscherpt.

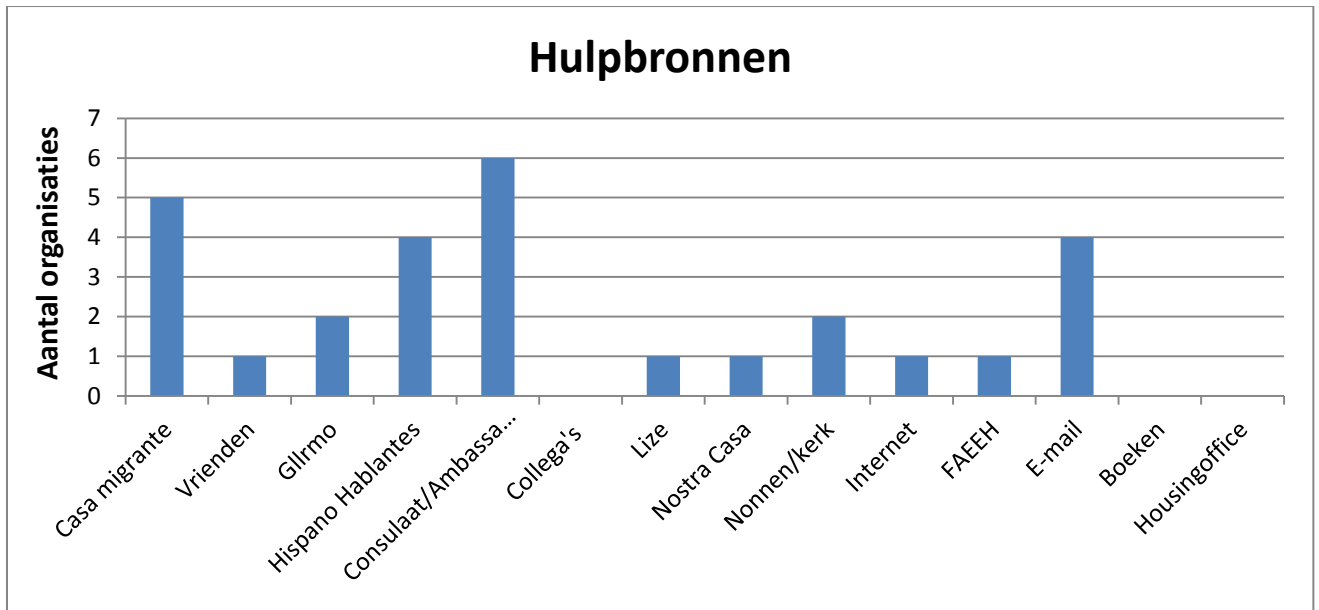
Wat duidelijk wordt uit de interviews met vier van de zes organisaties is dat Spaanse arbeidsmigranten voornamelijk onder hun niveau werken en alles aanpakken wat ze kunnen vinden. Uit de interviews is gebleken dat tien van de dertien respondenten werken onder hun

opleidingsniveau. Deels ligt dit aan de taal. Een andere reden die gegeven wordt is dat Spaanse migranten moeten overleven en het volgens respondenten moeilijk is om aan werk te komen, maar ze wel hun vaste lasten hebben. Dit tekort aan geld en de taalproblemen maakt, volgens de organisaties, de Spaanse immigrant een kwetsbare groep. Spaanse migranten blijven doorwerken onder slechte omstandigheden, en hoewel ze het wel vermelden bij de organisaties, wordt geen daadwerkelijke actie ondernomen. Dit mede uit angst om hun baan te verliezen, die ze zo hard nodig hebben. De organisaties spraken uit dat het niet uit maakt of iemand hoog of laag opgeleid is, want dit probleem geldt voor de gehele doelgroep.

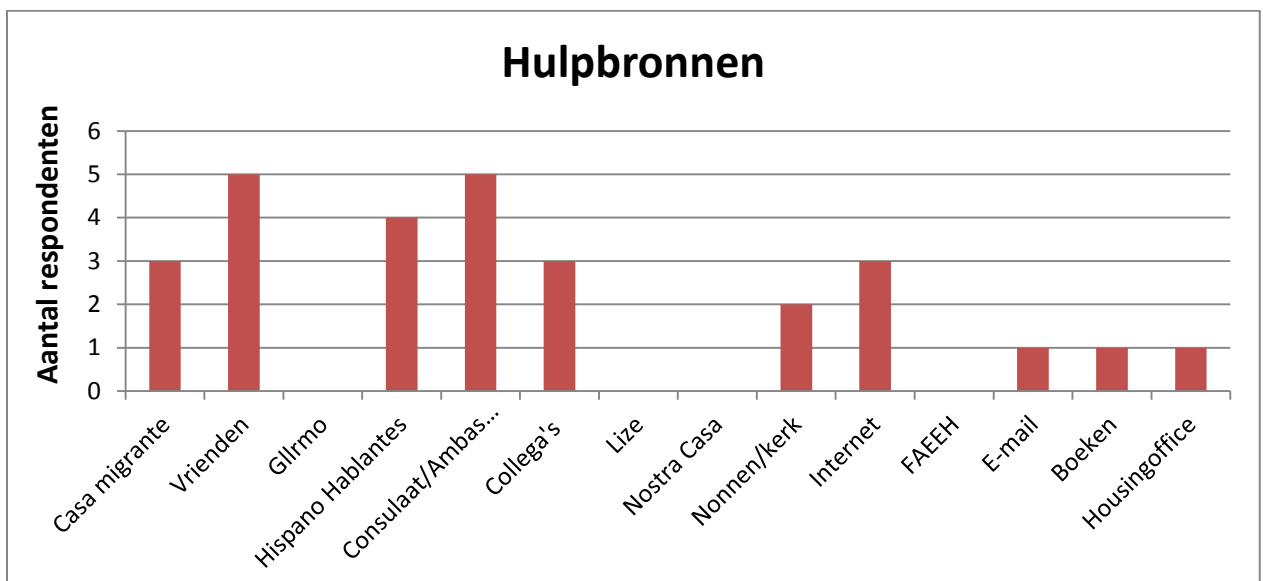
Respondenten zijn over het algemeen iets milder over het werk wat ze doen. Ze vinden het vervelend dat ze onder hun niveau moeten werken, maar vinden het werk dat ze doen over het algemeen leuk. Vijf van de respondenten is via een Europese beurs naar Nederland gekomen en zij vinden allen hun werk interessant. Twee van de respondenten die via een Europese beurs zijn gekomen, willen na het einde van de beursperiode in Nederland blijven en hier een passende baan vinden. Hiernaast hebben twee van de respondenten die op een beurs zijn gekomen al een baan gevonden. In totaal willen tien respondenten langdurig werken in Nederland. Zij vinden het vooral vervelend dat ze korte contracten krijgen met weinig zekerheid. Hierdoor kunnen ze geen bestaan op bouwen in Nederland. Respondent tien (man, 28 jaar) verwoordt hoe deze Spanjaarden zich voelen:

Er is altijd dit probleem met onzekerheid. Je weet nooit hoe lang je mag blijven, dus voel je niet de behoefte om je te verdiepen in het land, de cultuur, of om veel geld uit te geven. Want er is altijd die onzekerheid dat je contract niet wordt verlengd.

Van welke hulpbronnen maken de Spaanse immigranten in Nederland gebruik en waarom?

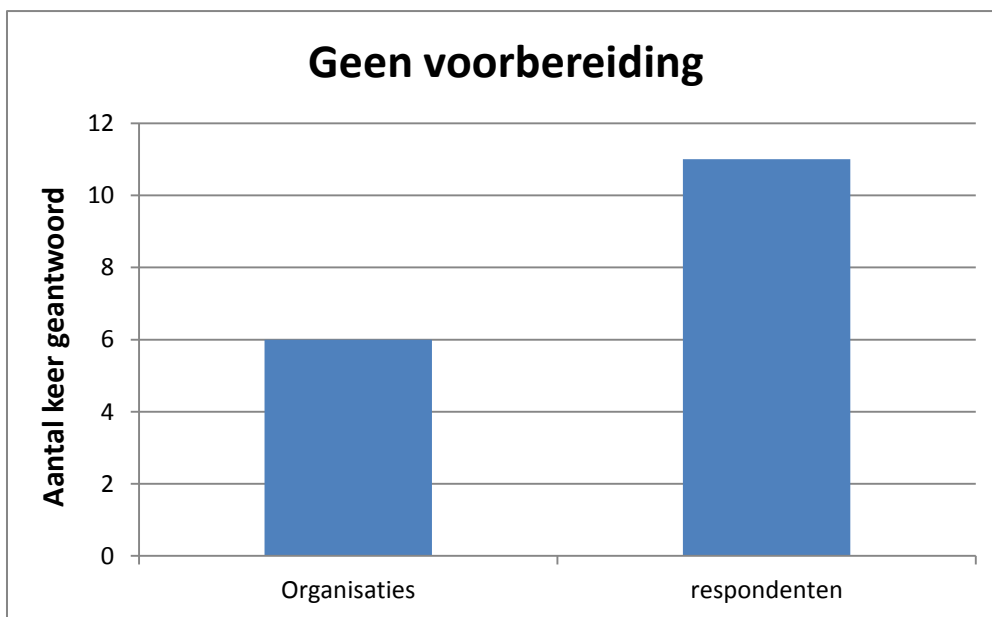
Grafiek 6 – Gebruikte hulpbronnen volgens organisaties

Grafiek 7 – Benoemde hulpbronnen door respondenten

Grafiek 7 laat zien dat respondenten vooral gebruik maken van informatie die afkomstig is van vrienden en de Spaanse ambassade. Respondenten benoemen dat ze ook collega's met vragen aanspreken, terwijl organisaties deze hulpbron geheel niet benoemen. Alleen respondent twee kent zes hulpbronnen. Respondenten zeven, acht en negen noemen maar één hulpbron. Verder kennen respondenten tussen de twee en de vier hulpbronnen. De FAEEH, het Lize, Nostra Casa en Gllrmo wordt door geen van de respondenten genoemd. Collega's

worden door de organisaties niet genoemd, maar deze zijn voor de respondenten wel van belang. Wat duidelijk wordt uit grafiek zes en zeven is dat respondenten minder hulpbronnen kennen dan in feite beschikbaar zijn. De respondenten geven aan dat ze de hulpbronnen die ze benoemen, kennen uit eigen ervaring (zegt de helft), of omdat ze deze van vrienden hebben gehoord (aldus de andere helft). De meeste respondenten geven aan het alleen over hun situatie te hebben, en vragen te stellen op het moment dat een probleem aan de orde is. Van vier respondenten werden vragen niet voldoende beantwoord. Een van de vragen ging over een boete van een zorgverzekering die na het bespreken met gratis advocaten alleen maar groter is geworden, de tweede ging over het vinden van een baan waar niemand echt mee helpt, de derde ging over het verkrijgen van een rijbewijs, en de vierde kon zijn vraag over het wel of niet verplicht zijn tot inschrijven (GBA) niet bij de ambassade in Den Haag beantwoord krijgen. Verder geven respondenten aan dat hun vragen naar tevredenheid afgehandeld worden.

Grafiek 8 – Aantal organisaties en respondenten die benoemen dat geen voorbereiding wordt getroffen door recente Spaanse migranten.

Voordat ze migreerden, hebben twee respondenten zich op hun migratie voorbereid. Volgens de organisaties bereid tenminste vijftig procent zich niet voor op zijn komst naar Nederland. Gllrmo krijgt 75% van hun vragen binnen van mensen die nog in Spanje zijn, maar de Spanjaarden die hier al zijn, zijn meestal niet goed voorbereid op leven en werk in Nederland. Door deze slechte voorbereiding komen Spaanse migranten met knelpunten en hulpvragen

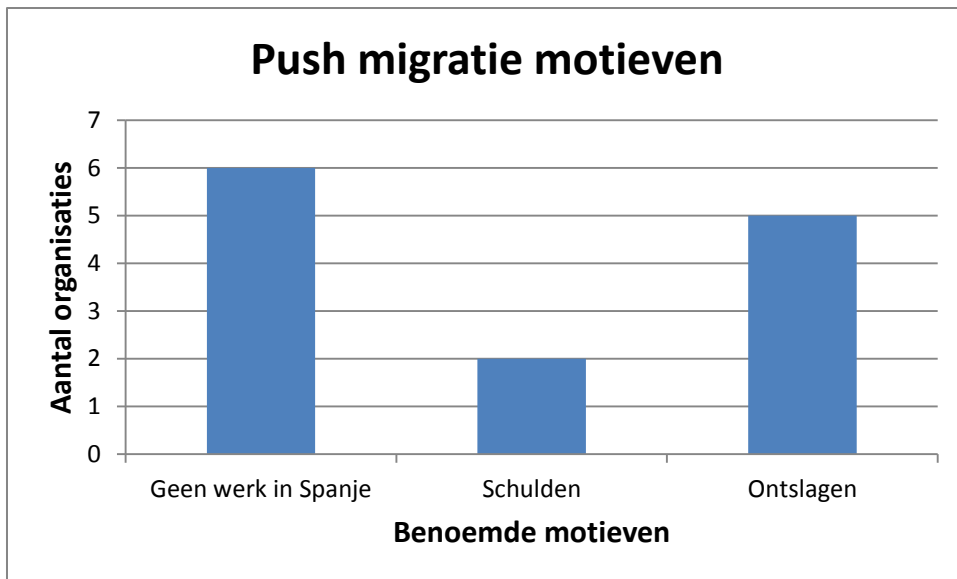
terecht bij voornamelijk Spaanse hulpbronnen. De taal speelt hierbij, volgens vijftig procent van de organisaties en vijftig procent van de respondenten, een rol. Zoals respondent zeven (man, 25 jaar) het samenvat:

Ik ga naar lokale Spaanstalige organisaties, omdat ik daar snel geholpen wordt als ik een probleem heb, en omdat ze Spaans spreken. Als ik een probleem heb en ik moet naar een Nederlandse organisatie zoals het gemeentehuis, dan heb ik twee problemen. Ten eerste moet ik een afspraak maken en kan ik pas na een week terecht en ten tweede kan ik ze niet goed vertellen wat er precies aan de hand is, omdat ze mijn probleem als niet-immigrant niet begrijpen en ik het in het Engels niet goed genoeg uit kan leggen.

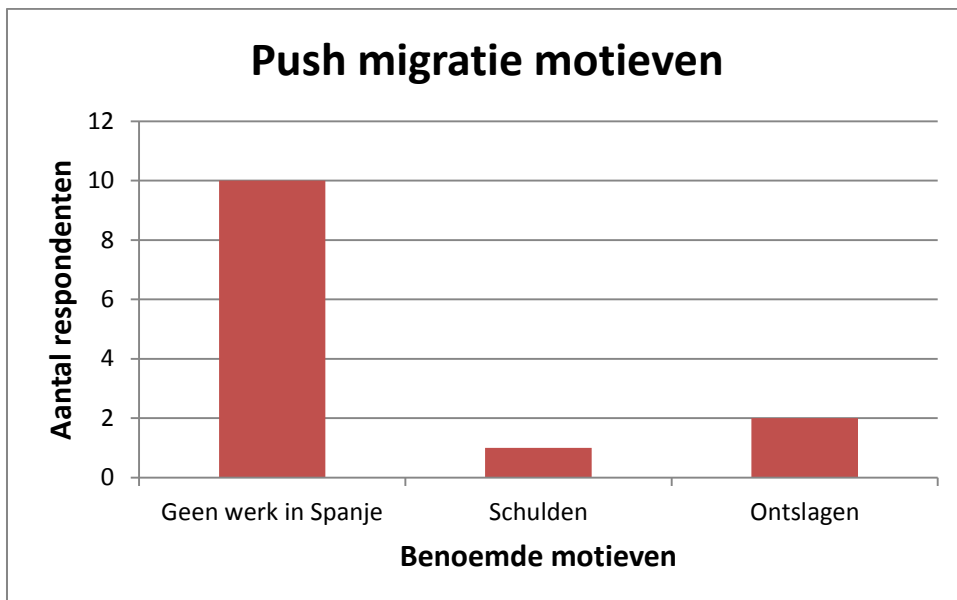
De helft van de organisaties wijst taal ook aan als reden waarom Spanjaarden voor bepaalde hulpbronnen kiezen. Het Lize is de enige organisatie die een palet aan taal beheersing ziet onder de migranten. De andere vijf organisaties zien vooral Spaanse migranten die slecht Engels spreken.

Welke motieven en factoren bepalen dat Spanjaarden Spanje verlaten en waarom wordt door de Spaanse immigrant voor Nederland gekozen als bestemmingsland?

Alle organisaties geven aan dat Spanjaarden Spanje verlaten door de economische crisis. De crisis heeft als belangrijkste gevolgen: het kwijtraken van je baan, geen baan kunnen vinden en in de schulden raken. Kort gezegd, Spanjaarden verlaten Spanje om werk te zoeken. De Spaanse migranten komen, volgens de organisaties, uit heel Spanje. Dit beeld wordt bevestigd door de diversiteit in de achtergronden van de respondenten (bijlage I).

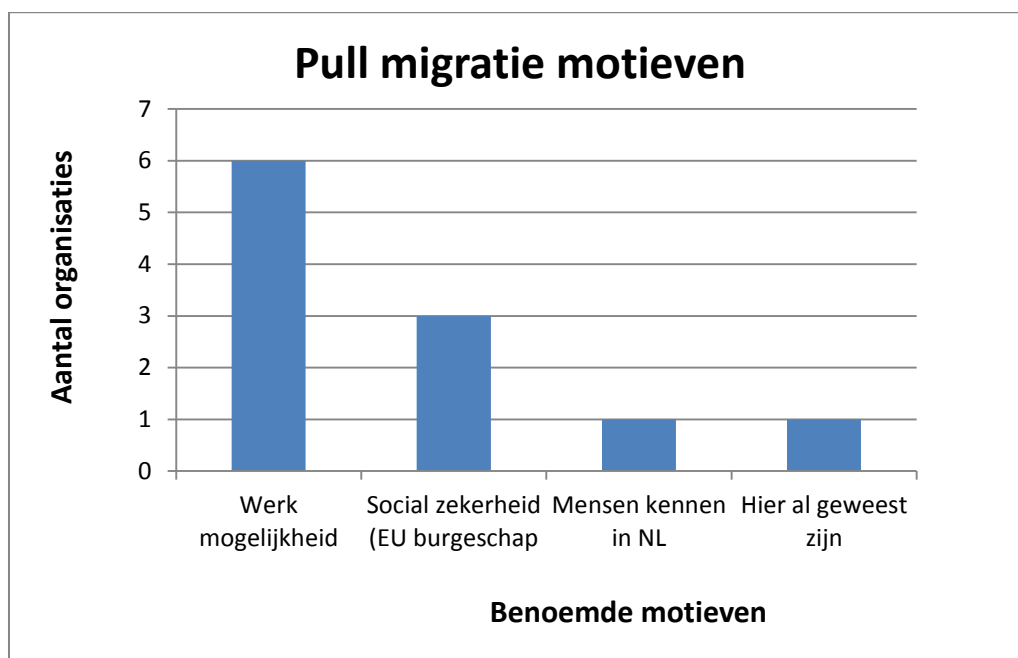

Grafiek 9 – Push migratie motieven volgens organisaties

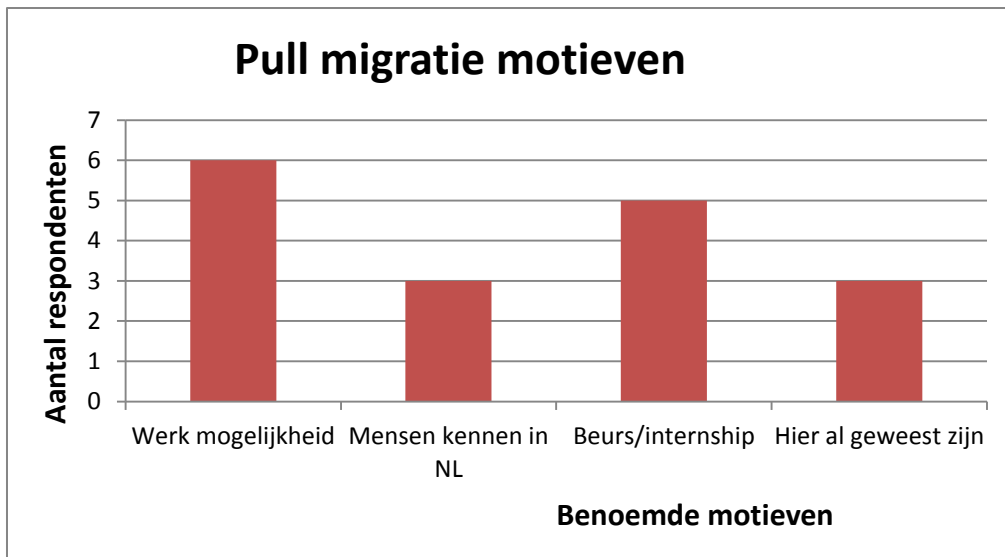
Grafiek 10 – Push migratie motieven volgens respondenten

Spanje werd door tien respondenten verlaten omdat ze geen werk in Spanje konden vinden. Van de zeven respondenten, waren respondent drie en vier ontslagen. Respondent drie kan niet terug naar Spanje voordat zijn schulden betaald zijn. Respondenten één, vijf, zeven, acht en negen konden geen baan vinden en zijn via een Europese beurs naar Nederland gekomen. Respondenten twee, tien en elf volgden hun geliefde. Respondent negen zei hierbij wel dat hij ook zonder geliefde Spanje had verlaten. Respondent twee dat ze haar geliefde volgde, maar dat ze vooral kwam omdat ze in Spanje al twee jaar geen baan kon vinden.

Grafiek 11 – Pull migratie motieven volgens organisaties

Spanjaarden komen, volgens de organisaties, naar Nederland, omdat ze via de media, organisaties (als Eures en Gllrmo), via bekenden, of via het internet horen dat werk vinden geen probleem is in Nederland en dat het werkloosheid cijfer in Nederland veel lager is dan in Spanje. De media en het internet zijn de grootste informatiebronnen voor de Spaanse arbeidsmigrant. Informatie via bekenden is de minst genoemde bron. Als ze de verhalen en het verschil in werkloosheidcijfers horen, wordt de illusie gewekt dat het in Nederland makkelijk is om aan een baan te komen. Het grootste struikelblok is wederom de taal. De Spanjaarden denken, volgens de organisaties, dat het in Nederland makkelijk is om aan een baan te komen als je Engels spreekt.

Grafiek 12 – Pull migratie motieven volgens respondenten

De redenen om naar Nederland te komen verschilden voor de respondenten. Vier respondenten kwamen omdat ze via internet, media of een Spaanse organisatie (ambassade in Spanje of Nederland) hadden gehoord dat in Nederland werk makkelijk voor handen is. Doordat hun kennis van het Engels voldoende is om in Nederland te werken en/of omdat zij hun kennis van de Engelse taal wilden verbeteren kwamen 7 personen naar Nederland. Uit de interviews met respondenten en organisaties blijkt dat veel Spaanse migranten, van de respondenten tien van de dertien, niet naar Nederland komen omdat ze al iemand kende.

Werken in Nederland wordt door vijftig procent van de respondenten als een uitdaging en een avontuur gezien. Respondent tien (man, 28 jaar) legde uit waarom hij het als een uitdaging ziet:

You can see it [the crisis] in a bad way, you have to move from Spain, your parents and your country, but I don't see it this way, I see it as an opportunity. You have to really take advantage of the situation and develop myself professionally in other studio's and cultures. Of course the crisis also implies getting a low salary, but apart from that it is a blessing to be able to do that.

Van de respondenten kwamen vijf op een Europese beurs naar Nederland. Een groep van drie Spanjaarden, respondenten vijf, zeven, en acht, kwam met hun beurs direct naar Hispano Hablantes. Twee andere respondenten, twee architecten, zijn eveneens met een Europese beurs naar Nederland gekomen. Respondent negen (man, 29 jaar) zegt hierover: "In 2010 I

applied for it at my university. It was easy to get it in 2010. Now in one day they are all gone, everybody wants to leave.” Respondent negen en één hebben verder geen andere ervaringen dan andere respondenten in dit onderzoek hadden.

In hoeverre zijn de officiële migratie cijfers van het CBS over het aantal Spanjaarden die de afgelopen vijf jaar naar Nederland zijn gekomen correct?

Het CBS (2012a) geeft op zijn website aan dat het kijkt naar personen die ingeschreven staan in de GBA van de Nederlandse gemeentes. Het CBS geeft zelf aan dat niet gekeken wordt naar mensen die niet ingeschreven staan en dat daarom hun gegevens niet altijd accuraat zijn. Om een schatting te maken hoeveel personen binnen de doelgroep zich inschrijven bij de gemeente is aan de geïnterviewden gevraagd hoeveel personen uit de doelgroep zij kennen en hoeveel hiervan zich hiervan hebben ingeschreven bij de gemeente. Hiernaast is gevraagd hoeveel van de hun bekende recente Spaanse migranten een zorgverzekering hebben afgesloten en een sofinummer hebben. In tabel drie zijn de uitkomsten af te lezen.

Organisatie	Hoeveel recente Spaanse migranten kent u die niet ingeschreven staan?	Hoeveel recente Spaanse migranten kent u?
Gllrmo	50%	500
Spaanse ambassade afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Minimaal 2000 personen in Amsterdam	20 nieuwe per week
Lize	Overgrote deel, met baan iedereen	Wordt niet bijgehouden
Casa Migrante	85%	20 nieuwe per maand
Hispano Hablantes	Weet niet, niet over gesproken	Een paar nieuwe migranten per week
Nostra Casa	Weet niet, lopen in en uit/zwijgplicht	50% meer dan vorig jaar
Respondenten	Hoeveel recente Spaanse migranten kent u die niet ingeschreven staan?	Hoeveel recente Spaanse migranten kent u?
1	50%	40, waarvan 20 al weg
2	10%	30
3	100%	10
4	Veel geen	20
5	100%	10
6	90%	100
7	80%	200
8	99%	35
9	90%	100
10	75%	60
11	70%	40
12	De meeste wel, want die hebben werk	30
13	40%	10

Tabel 3

Bij twee organisaties wordt niet over zorgverzekering of inschrijven gesproken. De Spaanse ambassade vermoedt dat minimaal 2000 recente Spaanse migranten die wonen in Amsterdam niet ingeschreven staan in de GBA. De andere drie organisaties geven aan dat gemiddeld ongeveer 67,5% van de Spaanse migranten zich niet inschrijft. Iedereen die een baan heeft moet zich inschrijven volgens de organisaties. Respondenten zeggen ook dat Spanjaarden die zij kennen en die zich in hebben geschreven, allemaal een baan hebben. De respondenten gaven aan hoeveel personen uit de doelgroep zij in Nederland kennen (tabel 3). Bij elkaar zijn dit ongeveer 800 Spaanse arbeidsmigranten. Verder werd gevraagd hoeveel mensen zij kennen, die zich hebben ingeschreven. Uit tabel 3 kan opgemaakt worden dat gemiddeld 73% van de recente Spaanse migranten die de respondenten kennen zich niet heeft ingeschreven.

Zowel respondenten als organisaties geven aan dat Spaanse migranten het idee hebben dat ze legaal in Nederland zijn omdat ze Europees burgerschap hebben en het daarom niet uitmaakt of ze zich inschrijven. Dit hebben ze meestal van vrienden gehoord, en als ze organisaties deze vragen voorleggen, krijgen ze hier geen duidelijk antwoord op. Als ze zich niet kunnen inschrijven wordt gezegd: “maar dat is niet erg, want ik ben toch legaal”. Als ze zich kunnen inschrijven, dan is EU burgerschap een reden die gegeven wordt dat ze het niet doen. Een tweede belangrijke reden die gegeven wordt is dat ze het te duur vinden, dit heeft met name te maken met de kosten voor een zorgverzekering.

Analyse

Hoewel over de afzonderlijke onderwerpen binnen deze studie onderzoek, en daarmee informatie bestaat, is over de recente Spaanse arbeidsmigratie naar Nederland nog nauwelijks onderzoek verricht.

Uit deze studie blijkt geen verschil te zijn in knelpunten en hulpvragen, arbeidsomstandigheden, en leefomstandigheden met betrekking tot het geslacht, opleidingsniveau of vestigingsplaats van de migrant. Wat wel verschil uitmaakte is of migranten in eerste instantie op een Europese beurs direct naar een organisatie zijn gekomen om te werken. Deze groep wijkt af van de algemene conclusie in dat zij geen moeilijkheden hebben gehad met het vinden van een baan. Het interessante aan deze groep is dat ondanks dat ze voor een organisatie waarvan het doel is Spanjaarden voor te lichten over het reilen en zeilen in Nederland, zij ook niet ingeschreven stonden, geen zorgverzekering hebben en niet op de hoogte zijn van zorgtoeslag.

Welke knelpunten en hulpvragen worden genoemd met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden van Spaanse immigranten en hoe kunnen verschillen in arbeids- en leefomstandigheden tussen individuele Spaanse migranten verklaard worden?

Hulpvragen gaan vooral over het niet kunnen vinden van een baan, en dan voornamelijk een baan op niveau. Als ze een baan hebben, hebben ze last van het feit dat ze niet door kunnen groeien. Allen zeggen dat het leren van de Nederlandse taal hier een oplossing voor bied.

De laagopgeleiden hebben volgens de studie ‘Porque es mi tierra!’ meer hulpvragen en knelpunten benoemen dan de hoogopgeleiden. Een tendens die gezien werd bij de groep

Spaanse migranten die in de jaren '60 naar Nederland kwam. De laagopgeleiden hadden binnen deze groep meer aanpassingsproblemen dan de hoog opgeleiden (Zegers de Beijl, 1985). Dit verschil in hulpvragen en knelpunten blijkt niet te bestaan binnen de recente groep Spaanse arbeidsmigranten. Dit heeft voornamelijk te maken met de wijze waarop Spanjaarden nu naar Nederland komen. Zowel hoog- als laagopgeleiden bereiden zich nauwelijks voor op hun komst naar Nederland, waardoor dezelfde knelpunten ontstaan en dezelfde hulpvragen voorgelegd worden.

Een andere hulpvraag die verwacht wordt zijn gezondheidsproblemen. In het rapport van het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het werk (Flexmarkt, 2008) wordt aangegeven dat buitenlandse werknemers een verhoogd risico hebben op gezondheidsproblemen. Hier wordt weinig tot niet over gesproken door organisaties en respondenten. Hierbij moet vermeld worden dat de Spanjaarden waar mee gesproken is, mondig zijn en aangaven als ze het werk niet vertrouwde of het gevoel hadden dat gebruik van ze werd gemaakt ze dit zouden melden. De organisatie in Amsterdam voor laag opgeleiden, Casa Migrante, geeft aan dat ze twee tot drie gevallen per jaar zien die te maken hebben met gezondheidsproblemen, in de vorm van psychische problemen. De gesproken respondenten geven aan dat het niet kunnen vinden van een baan hen vooral verdrietig maakt en frustrereert. Interessant zou zijn om te onderzoeken waardoor deze personen hier last van krijgen, echter dat is iets voor een vervolg onderzoek.

Het knelpunt met betrekking tot arbeid is dat Spaanse migranten verwachten in Nederland makkelijk werk te kunnen vinden. Eenmaal hier blijkt dit niet het geval te zijn en wordt besloten om dan voor een baan te kiezen waarmee weinig verdient wordt, of een baan die lager is dan de genoten opleiding. Dit omdat in het directe levensonderhoud voorzien moet worden en geen vooruitzichten op een baan in Spanje zijn. Volgens de Europese Waarnemingspost voor Risico's (Flexmarkt, 2008) zullen slechte arbeidsomstandigheden vaker voorkomen bij buitenlandse werknemers. Dit zou komen omdat zij werken in de "zogenoemde '3D-banen' (dirty, dangerous, demanding – vies, gevaarlijk en veeleisend). Hun werk wordt vaak gekenmerkt door onzekerheid, slechte arbeidsomstandigheden en lage lonen" (Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk, 2008). In deze studie is gebleken dat onzekerheid zeker een grote rol speelt in het werk dat Spaanse arbeidsmigranten uitvoeren. Ook zijn de helft van de arbeidsmigranten terecht gekomen in banen die binnen de 3D-banencategorie vallen. Opvallend is dat het niet uitmaakt of de

Spaanse migrant hoog of laag opgeleid is, hij heeft een even grote kans om in zogenaamde 3D-banen terecht te komen.

Onzekerheid wordt veel genoemd door de respondenten, maar niet alleen met betrekking tot 3D-banen. Spaanse migranten hebben te maken met een trend die in heel Nederland zichtbaar is: tijdelijke contracten. Spaanse migranten krijgen bijna uitsluitend halfjaar of jaar contracten. Deze onzekerheid maakt dat Spaanse migranten een aantal beslissingen maken die effect hebben op hun huidige en toekomstige leven in Nederland.

Beheersing van de Engelse, dan wel, Nederlandse taal is de reden dat banen moeilijk te bemachtigen zijn. Spanjaarden spreken over het algemeen geen Nederlands, wat het aanbod op werk op niveau verkleint. Ten tweede spreken Spanjaarden slecht Engels, hetgeen werkgevers ervan weerhoudt ze aan te nemen. Als laatste speelt mee dat in de afgelopen twee jaar, uitzendbureaus en verscheidene bedrijven van hun werknemers verwachten dat ze minstens basis Nederlands beheersen.

Naast de arbeidsomstandigheden is onderzocht hoe de leefomstandigheden van de migranten zijn. Het vinden van een betaalbare woning, waar men zich ook kan inschrijven in de GBA, is moeilijk in zowel Rotterdam als Amsterdam. De Rijksoverheid stelt dat in Nederland een tekort is ontstaan aan kwantitatieve en kwalitatieve huisvesting voor arbeidsmigranten (Rijksoverheid, 2012). De kleine hoeveelheid Spaanse migranten die inschrijfmogelijkheid hebben, beslissen vaak om dit niet te doen, zodat ze ook niet verplicht zijn om een zorgverzekering af te sluiten. Onzekerheid speelt hier een grote rol in. Spaanse migranten geven aan dat zodra ze zeker weten hier langdurig te kunnen werken zij een zorgverzekering zouden afsluiten. Maar zolang het niet zeker is dat zij maandelijks geld verdienen zij niet aan te hoge maandlasten vast willen zitten. Hierbij moet worden vermeld dat de Spaanse migrant zich veelal niet bewust is van het feit dat een tegemoetkoming van de kosten hiervan zorgtoeslag bestaat.

Enkele sleutelfiguren en respondenten wijzen op situaties die in de toekomst kunnen ontstaan door het niet inschrijven. Zo kan een boete verwacht worden voor het niet hebben van een zorgverzekering. Dit is bij één van de respondenten reeds voorgekomen.

Van welke hulpbronnen maken de Spaanse immigranten in Nederland gebruik en waarom?

Bovengenoemde problemen ontstaan door het niet op de hoogte zijn van het reilen en zeilen in Nederland, waardoor hulpvragen ontstaan. Deze Hulpvragen stellen de Spaanse migranten

allereerst en vooral binnen de eigen sociale cirkel. Dit zijn voornamelijk vrienden en/of collega's, maar het kan ook een organisatie zijn waar ze via werk of vrienden mee in aanraking zijn gekomen. Een belangrijke uitkomst in deze studie is dat veel respondenten buiten hun vriendengroep niet wisten waar ze naartoe moesten gaan om vragen beantwoord te krijgen. Ook krijgen ze foutieve en tegenstrijdige informatie van hun hulpbronnen. Hierdoor kunnen in de toekomst problemen ontstaan.

De institutionele theorie (Scott, 2004) is niet volledig op de groep recente migranten van toepassing. In Nederland zijn meerdere hulpbronnen aanwezig die gericht zijn op de Spaanse migrant (Faeh), maar de weg naar deze hulpbronnen is nog niet volledig zichtbaar. Zoals de institutionele theorie (Scott, 2004) benoemt, worden sommige organisaties meer benaderd en genoemd. In deze studie komt naar voren dat sommige organisaties meer benaderd en genoemd worden, doordat zij door de sociale kring van de migrant voorgesteld zijn als nuttige hulpbron.

Er bestaat veel onduidelijkheid bij zowel organisaties als bij respondenten met betrekking tot de verplichting tot inschrijven en het hebben van een Nederlandse zorgverzekering. De Spaanse migranten zien dit niet als een hulpvraag en zijn niet op de hoogte dat dit een knelpunt kan worden in de toekomst. Hulpbronnen geven tegenstrijdige informatie, waarbij organisaties ook in deze interviews tegenstrijdige antwoorden geven met betrekking tot deze twee hulpvragen. Hieruit kan worden opgemaakt dat ook organisaties niet op een lijn zitten als het op informatie verstrekking aankomt. Om de maandelijkse lasten te beperken wordt veelal geen zorgverzekering afgesloten.

Er worden niet veel vragen gesteld, maar als er vragen zijn, worden die aan degene die door de Spaanse migrant als de persoon of instantie met de meeste ervaring wordt gezien gesteld. Wie dit is of zijn, is sterk afhankelijk van het sociale netwerk van de migrant. Volgens de 'social network theory', toegepast door MacDonald (in Cörvers et al., 2007), worden de pionier migranten gevolgd door migranten uit dezelfde regio. De huidige groep migranten heeft geen pionier migrant die hen kan helpen, en ze maken vooral gebruik van hun sociale netwerk, via welke ze ook met een organisatie in aanraking kunnen komen. Door het internet wordt het voor deze groep gemakkelijker om met hulporganisaties en Spanjaarden in aanraking te komen. Hiernaast kan vanuit de 'social network theory' verwacht worden dat de huidige groep migranten optreedt als pionier migranten en hierdoor een nieuwe vorm van hulpbronnen wordt. Dit is een trend die door enkele respondenten benoemd wordt. Dit hoeft niet in de vorm van familie en/of vrienden uit dezelfde regio te zijn, maar kunnen mensen zijn

die via vrienden, of het internet bij hen uitgekomen zijn om informatie te vergaren over het leven in Nederland.

Belangrijk voor de nieuwe Spaanse arbeidsmigrant zijn het internet en de uitzendbureaus. Deze twee netwerken hebben dezelfde functie als pioniersmigranten, namelijk de overgangperiode voor de migrant zo makkelijk mogelijk laten verlopen. Een aantal Nederlandse uitzendbureaus, o.a. Gllrmo, zijn actief bezig om Spanjaarden naar Nederland te halen (Verlegh, 2011; Cats, 2011; Scheer, 2012). Hiernaast bestaan, volgens eigen onderzoek, minstens zes Facebook pagina's waar mensen elkaar voorlichten, werk en woning vragen of aanbieden en sociale activiteiten delen. Hierbuiten hebben vier van de zes organisaties die geïnterviewd zijn een Spaanstalige website Spaans. Op deze websites wordt informatie beschikbaar gesteld omtrent het leven in Nederland, plus kunnen de migranten ervoor kiezen naar deze organisaties te bellen, te mailen en/of hier langs te gaan om informatie en ondersteuning te vragen.

Zowel pionier migranten als internet en de sociale kring spelen een belangrijke rol in de overgangperiode van de nieuwe migranten, waarbij ze helpen de institutionele inbedding in de nieuwe maatschappij tot stand te brengen bij de nieuwe groep migranten. Het netwerk wordt vooral ingezet, om de kosten van arbeidsmigratie te minimaliseren. Dit varieert van hulp bij het zoeken naar een baan tot psychologische ondersteuning bij het inleven in een nieuwe cultuur (Cörvers et al., 2007).

Welke motieven en factoren bepalen dat Spanjaarden Spanje verlaten en waarom wordt door de Spaanse immigrant voor Nederland gekozen als bestemmingsland?

Spanjaarden verlaten Spanje om werk te zoeken, gepusht door de economische crisis. Ze komen uit alle regio's van Spanje. De pull redenen om naar Nederland te komen heeft te maken met dat migranten verwachten in Nederland gemakkelijk werk te vinden, omdat ze Engels spreken. De voorbereiding van Spaanse migranten is nihil, waardoor eenmaal in Nederland het moeilijker blijkt een leven op te bouwen, dan men van te voren verwacht had. Een overeenkomst met de oude groep arbeidsmigranten is, dat Spanjaarden verwachten dat het werk hier tijdelijk is en ze zich om deze reden niet echt settelen. Dit wordt gestuurd door de onzekerheid die men heeft door tijdelijke arbeidscontracten. (Zegers de Beijl, 1985).

Hiernaast zijn er volgens de 'New Economics of Labour Migration theory' sociale redenen die meewegen bij een beslissing om niet of wel naar een land te vertrekken. Volgens

de geïnterviewden, komen vooral jonge hoog opgeleide arbeidsmigranten naar Nederland. Als een gezin komt, dan volgen zij de strategie van de ‘New Economics of Labour Migration theory’ (Cörvers et al., 2007). Eén van de twee ouders komt vooruit om een baan te zoeken, alvorens zij beslissen het gezin over te laten komen. Momenteel zijn nog niet veel gezinnen in Nederland, omdat Spanjaarden die hun baan verliezen nog gebruik kunnen maken van een werkloosheidsuitkering. Op het moment dat dit stopt, kan het gebeuren dat deze strategie meer toegepast wordt.

Ook speelt de toegang tot de welvaartsstaat volgens de ‘New Economics of Labour Migration theory’ een rol. De respondenten geven aan dat ze door hun EU burgerschap meenden zich niet in te hoeven schrijven bij een Nederlandse gemeente, maar wel van de sociale voorzieningen kunnen genieten. Verder geven verscheidene organisaties aan dat bij hen met enige regelmaat Spanjaarden komen die verwachten hier als een EU burger makkelijk werk te kunnen vinden, maar zien dat ze net zo behandeld worden als elke andere arbeidsmigrant, met als enig voordeel dat zij legaal in Nederland kunnen verblijven.

In hoeverre zijn de officiële migratie cijfers van het CBS over het aantal Spanjaarden die de afgelopen vijf jaar naar Nederland zijn gekomen correct?

Het overgrote deel van de Spanjaarden registreert zich niet bij de GBA in Nederland. Het CBS (2012) maakt gebruik van de GBA om hun cijfers op te stellen. Volgens de geïnterviewden wijkt het CBS cijfer met ongeveer 70% af van het daadwerkelijke aantal Spaanse immigranten die de afgelopen vijf jaar naar Nederland zijn gekomen. Uit de literatuur (Cats, 2011; Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk, 2008; Rijksoverheid, 2008) blijkt dat het CBS het feitelijk aantal arbeidsmigranten niet kan aangeven en moet voldoen met een schatting. Hierdoor kan een vertekend beeld optreden.

Wat blijkt uit de reacties van respondenten is dat ze maar tijdelijk komen en geen intentie hebben om zich te vestigen. Dit wordt mede door Peter Muller (2010) ook geconstateerd, waarbij hij eveneens noemt dat hierdoor niet alle arbeidsmigranten zich inschrijven. Hierbij gaat het voor een deel om immigranten die zich niet hoeven in te schrijven, zoals seizoenarbeiders, maar voor het grootste deel gaat het over arbeidsmigranten die zich wel moeten inschrijven, maar dit niet doen.

Aanbevelingen voor vervolg onderzoek

In dit onderzoek is voornamelijk gesproken met Spaanse arbeidsmigranten die wonen en werken in Rotterdam en Amsterdam. Eén aanbeveling is dan ook om vervolgonderzoek te verrichten in andere regio's, waar volgens de hulporganisaties ook Spaanse migranten verblijven, zoals Utrecht en Den Haag.

Hiernaast is een aanbeveling om meer onderzoek te doen onder laag opgeleiden Spaanse migranten. In deze studie zijn de interviews van drie laag opgeleiden migranten gebruikt. De antwoorden van de drie laag opgeleiden kwamen veelal overeen met de antwoorden van de hoog opgeleiden. Het is aanbevelingswaardig om in vervolgonderzoek meer laagopgeleide Spaanse arbeidsmigranten te betrekken om te zien of de geconstateerde overeenkomsten met hoog opgeleiden arbeidsmigranten dan ook geconstateerd worden.

Voor toekomstig onderzoek is het voorts aan te raden om online enquêtes uit te zetten, bijvoorbeeld op Facebook pagina's voor Spanjaarden in Nederland. De onderzoeker heeft dit bij wijze van experiment zelf gedaan op zes bekende Facebook groep pagina's voor Spanjaarden en ontving in korte tijd 43 ingevulde vragenlijsten terug. De uitkomsten van deze enquête waren overigens identiek aan de kwalitatieve interviews met een geringer aantal respondenten uit deze studie.

Aanbevelingen voor beleid

Momenteel wordt door Nederlanders geen last ondervonden van Spaanse migranten. De enige berichten in de krant gaan over slechte arbeidsomstandigheden of dat de Spaanse migrant door uitzendbureaus naar Nederland worden gehaald om te werken. Uit deze studie blijkt dat voor de Nederlandse regering nog winst te behalen valt als ze de juiste Spaanse migranten naar Nederland kunnen halen. Zo kan bijvoorbeeld net als in Duitsland, het arbeiderstekort in sectoren als de ICT opgevangen worden (Scheer, 2011).

De Rijksoverheid stelt in haar nationale verklaring van 28 maart 2012 dat een tekort is ontstaan in Nederland aan kwantitatief en kwalitatieve huisvesting voor arbeidsmigranten. Daarom hebben verschillende partijen deze nationale verklaring onderschreven om te zorgen dat vanaf 2013 voldoende kwalitatieve huisvesting aanwezig is (Rijksoverheid, 2012). Een aanbeveling vanuit deze studie is voorts dat het belangrijk is dat de overheid deze beleidsintenties ook daadwerkelijk uitvoert, zodat arbeidsmigranten de mogelijkheid hebben om zich in te schrijven, hetgeen nadelig is voor zowel de migrant (kan boete krijgen) als voor de overheid (loopt belastingen mis).

De hulporganisaties met wie in deze studie is gesproken, zouden het gezien de belangen van hun doelgroep, baat hebben bij een regelmatig, al dan niet geïnstitutionaliseerd periodiek overleg om kennis en informatie over de recente Spaanse arbeidsmigratie naar Nederland uit wisselen. Daar Nederland niet het enige, en wellicht niet het belangrijkste bestemmingsland is, zou dit zelfs op Europees niveau, een conferentie waardig zijn. Op deze manier kan de recente arbeidsmigratie uit Zuid-Europese landen naar Noordwest Europa beter in kaart worden gebracht en kunnen organisaties elkaar ondersteunen in het zoeken, en vinden, van oplossingen voor geconstateerde knelpunten en het beantwoorden van hulpvragen.

Slotconclusie

De probleemstelling in deze studie is: Wat zijn de voornaamste redenen van recente Spaanse migranten om te emigreren naar Nederland, welke problemen signaleren zij met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden en in hoeverre vinden zij toegang tot overheids- en/of andere instellingen of personen voor hulp bij het oplossen van benoemde problemen?

Spanjaarden uit alle regio's in Spanje, verlaten Spanje om werk te zoeken. Door de recente economische crisis is het moeilijk om aan een baan te komen in Spanje en Nederland wordt gezien als een land waar men makkelijk aan betaald werk kan komen. In Nederland heeft men voornamelijk problemen met het vinden van een baan, wat bemoeilijkt wordt door de slechte beheersing van de Engelse taal en het niet spreken van de Nederlandse. In het dagelijks leven is het probleem het niet kunnen vinden van een betaalbare woonruimte met inschrijfmogelijkheden. Daarnaast schrijft men zich veelal niet in bij de GBA. Drie redenen waarom gegeven om niet in te schrijven;

1. Het is niet nodig, want wij zijn EU burger.
2. Ik kan geen betaalbaar huis vinden waarbij ik mij kan registreren. Ook als ik mij kan registreren zou ik het niet doen, want dan wordt ik verplicht om een zorgverzekering te betalen en die vind ik te duur.
3. Men is er niet van op de hoogte men zorgtoeslag aan kan vragen.

Voor vragen over de geconstateerde knelpunten wordt eerst binnen de sociale kring gekeken. Dit zijn vrienden en collega's en op de tweede plaats organisaties waar de Spaanse migranten mee in aanraking komen door bij de organisatie te werken, of taallessen te volgen.

Literatuur

- Beekman, E. (2011). Toename aantal Spanjaarden in Nederland. *Inspanje.nl*. Verkregen op 3 mei 2012 van <http://www.spanjevandaag.com/spanje/toename-aantal-spanjaarden-in-nederland/>
- Björck, F. (2004). Institutional theory: A new perspective for research into IS/IT security in organisations. Paper presented at the Proceedings of the Hawaii International Conference on System Science, 37, 2907-2912.
- Cats, R. (2011). Toestroom van Zuid-Europeanen. *Financieel dagblad online*. Verkregen op 16 maart 2012 van <http://fd.nl/economie-politiek/407946-1111/toestroom-van-zuid-europeanen?visited=true>
- CBS (2012a). *Bevolkingsteller*. Verkregen op 16 maart 2012 van <http://www.cbs.nl/nl-nl/menu/themas/bevolking/cijfers/extra/bevolkingsteller.htm>
- Cörvers, F., Muysken, J., Neubourg, de C., & Schliwen, A. (2007). *Arbeidsmigratie*. Ontleend op 19 maart 2012 van <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=16129>
- Dorigo, G., Tobler, W. (1983). Push Pull migration laws. *Annals of the Association of American Geographers*, 73(1), 1-17.
- Energieia (2010). *FNV wil arbeidsomstandigheden op bouwterrein RWE in Eemshaven inspecteren*. Verkregen op 19 maart 2012 van <http://www.energiekeuze.nl/nieuws.aspx?id=219>
- Europees agentschap voor de veiligheid en de gezondheid op het werk (2008). *Waarnemingspost voor risico's: Arbeidsomstandigheden wat betreft veiligheid en gezondheid slecht voor veel buitenlandse werknemers in Europa*. Verkregen op 3 mei 2012 van http://osha.europa.eu/nl/press/press-releases/news_article.2008-01-09_MigrantWorkers
- Flexmarkt (2008). Slechte arbeidsomstandigheden migranten. *Flexmarkt*. Verkregen op 18 april 2012 van <http://www.flexmarkt.nl/arbeidsmarkt/slechte-arbeidsomstandigheden-migranten-1280.html>
- Kaa van de, D. (1996). International Mass Migration; A threat to Europe's borders and

- stability. *Economicst.* 144, 259-284.
- Ministerie van Justitie (2006). *Naar een modern migratiebeleid: Notitie over de herziening van de reguliere toelating van vreemdelingen in Nederland.* Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Muller, P. (2010). Nederland op voorsprong in internationale arbeidsmarkt. *Flexmarkt.* Verkregen op 18 april 2012 van <http://www.flexmarkt.nl/arbeidsmarkt/nederland-op-voorsprong-in-internationale-arbeidsmarkt-3712.html>
- Olfers, S. K. (2004). *Arbeidsmigrant of vluchteling?: achtergronden van de Spaanse migratie naar Nederland.* Amsterdam: Centrum voor de geschiedenis van Migranten.
- Portes, A., Rombaut, R.G. (2006). *Immigrant America – a portrait.* University of California: press Berkely.
- Rijksoverheid, nationale verklaring (2012, Maart). Verkregen op 19 maart 2012 van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2012/03/28/nationale-verklaring.html>
- Scheer (2012). Nederland en Duitsland azen op technisch personeel uit Spanje. *VNO-NCW.* Verkregen op 19 maart 2012 van http://www.vno-ncw.nl/Publicaties/Forum/Pages/Nederland_en_Duitsland_azen_op_technisch_personeel_uit_Spanje_16970.aspx
- Scott, W. R. (2004). *Institutional theory* [George Ritzer, ed.]. *Encyclopedia of Social Theory:* p. 408 – 414. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Spanje.nl (2012). *Onderwijs in Spanje.* Spanje.nl. Verkregen op 19 maart 2012 van <http://www.spanje.nl/spanje/informatie/onderwijs.html>
- Verlegh, B. (2011). Buitenlandse uitzendkrachten blijvend fenomeen. *Flexmarkt.* Verkregen op 18 april 2012 van <http://www.flexmarkt.nl/arbeidsmarkt/buitenlandse-uitzendkrachten-blijvend-fenomeen-4297.html>
- Zegers de Beijl, R. (1985). *Porque es mi tierra!: een onderzoek naar collectieve terugkeer van Spaanse arbeidsmigranten.* Amsterdam: Antropologisch-sociologisch Centrum, Universiteit Van Amsterdam.
- De website van het Centraal Bureau van de Statistieken geeft cijfers over de hoeveelheid Spanjaarden in Nederland (<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37325&D1=0-1&D2=a&D3=0&D4=0&D5=213&D6=a&HDR=T,G2,G3,G5&STB=G1,G4&VW=T>).

De website van de FAEEH geeft informatie over het aantal Spaanse organisaties in Nederland (<http://www.faceh.nl/index.php?submenu=5>).

Bijlage I: Beschrijving respondenten

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Burgelijke stand	Plaats van herkomst
1	M	25	Alleenstaand	Pamplona, Getxo
2	V	26	Vriend in Nederland	Quenca, tussen Madrid en Valencia
3	M	36	Alleenstaand	Pamplona, Madrid
4	M	31	Alleenstaand	Pamplona
5	V	23	Alleenstaand	Catalonia, gestudeerd in Barcelona
6	M	25	Alleenstaand	Estudias, in het Noorden
7	M	25	Vriendin in Spanje	Murcea, Zuid Oosten van Spanje
8	V	25	Alleenstaand	Santander, noorden van Spanje bij Bilbao
9	M	28	Alleenstaand	Valencia
10	M	28	Alleenstaand (toen hij kwam had hij een vriendin)	Barcelona
11	V	26	Alleenstaand (Toen zij kwam had ze een vriend)	Barcelona
12	V	26	Alleenstaand	Madrid
13	V	25	Alleenstaand	Ameria, het zuiden van Spanje

Bijlage I: Beschrijving respondenten

Respondent	Waar in NL	Opleiding	Geregistreerd	Zorgverzekering	Sofinummer	Hoe lang in NL (maanden)	Aantal huizen	Werkt als
1	Rotterdam	Bachelor	Ja	Ja	Ja	12	4	Intern
2	1 maand Rotterdam, Amsterdam	Bachelor communicatie, ingenieur	Ja	Ja	Ja	6	2	Au pair
3	Amsterdam	Basisschool	Nee	Nee	Ja	3	In auto	Niet
4	Amsterdam	MBO, elektronika	Nee	Nee	Ja	3	In auto	Niet
5	Amsterdam	Master	Nee	Nee	Nee	3	2(1 met vriendin)	Intern Hispano Hablantes
6	Amsterdam	MBO	Nee	Nee	Ja	13	4	Intern Hispano Hablantes
7	Amsterdam	Master rechten en human resource	Nee	Nee	Ja	5	1	Intern Hispano Hablantes
8	Amsterdam	Master rechten	Nee	Nee	Nee	1	1	Intern Hispano Hablantes
9	Rotterdam	Master architectuur	Ja (na een jaar)	Ja (na een jaar)	Ja	20	2	Architect
10	Rotterdam	Master architectuur	Nee	Nee	Ja	10	3	Traineeship Architect
11	Rotterdam	Master architectuur	Nee	Nee	Ja	15	3	Intern architectuur
12	Rotterdam en Amsterdam	Master	Ja	Ja (sinds 8 maanden)	Ja	14	3	Begonnen als au pair, nu schoonmaakster
13	Rotterdam en Amsterdam	Master pedagogiek	Ja	Ja	Ja	8	1	Au pair

Bijlage II: Omschrijving organisaties

Naam organisatie	Werkzaam in	Werkzaamheden
Gllrmo	Amsterdam	Helpen Spanjaarden aan werk in Nederland. Hebben een website om Spanjaarden te informeren over wat te doen als je naar Nederland wilt komen om te werken, verstrekken deze informatie ook naar aanleiding van e-mails. Website in het Spaans en Nederlands. Werknemers spreken Spaans.
Lize	Utrecht	Overlegpartner zuid Europese gemeenschappen. Neemt deel aan het landelijk overleg over integratie en aanverwante zaken, naar de tweede kamer toe. Ondersteund bij praktische problemen en verwijst door waar nodig. Website in het Nederlands. Spaanse werknemers aanwezig.
Nostra Casa	Rotterdam	Stichting ontstaan uit de kerk. Hebben een binnenloop spreekuur. Hiernaast hebben ze ook speciale dagen met psychologen. Helpen actief met het oplossen van maatschappelijke problemen. Website in Spaans en Nederlands. Werknemers spreken Spaans.
Hispano Hablantes	Amsterdam	Hebben Nederlandse en Spaanse taallessen en informatie sessies over het vinden van werk en kamers. Helpen niet actief hiermee. Website in het Spaans en Nederlands. Werknemers spreken Spaans.
Ambassade, afdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Amsterdam	Horen bij het ministerie van werkgelegenheid en sociale zekerheid in Spanje. Informeren en ondersteunen personen actief bij het oplossen van praktische problemen. Werknemers spreken Spaans.
Casa Migrante	Amsterdam	Stichting ontstaan uit de kerk. Hebben een huiskamer waar iedereen kan binnenlopen voor koffie en een praatje . Geven ook taallessen. Helpen actief met het oplossen van maatschappelijke problemen. Website in Spaans en Nederlands. Werknemers spreken Spaans.

Bijlage III: de topiclist voor respondenten

Interviewer:

Datum interview:

Duur interview:

Code:

Respondent:

Begintijd:

Eindtijd:

Locatie:

Introductie

Met dit onderzoek wordt geprobeerd te achterhalen tegen welke problemen en knelpunten met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden recente Spaanse immigranten in Nederland aanlopen. Ook wordt gekeken naar de beweegredenen van de immigranten om voor Nederland te kiezen en van welke hulpbronnen zij gebruik maken.

U bent benaderd als respondent omdat ik benieuwd ben naar uw persoonlijke ervaringen met betrekking tot deze thema's. Dit interview wordt anoniem afgenomen.

T1: Achtergrondgegevens

- Leeftijd
- Sekse

- Herkomst regio in Spanje
- Ingeschreven
- Opleidingsniveau
- Burgerlijke staat

T2. Beweegredenen arbeidsmigratie

- Waarom Spanje verlaten.
- Waarom naar Nederland specifiek gekomen.

- Migratiemotief/intenties (omstandigheden in land van herkomst met betrekking tot: burgerlijke staat, leefomstandigheden, arbeidsomstandigheden)
- Voorbereiding komst Nederland (taal, cultuur, van te voren geweest?)
- Verwachtingen voor naar NL komen.
- Verdere intenties om hier te komen

T3. Arbeidsomstandigheden in Nederland

- Baan, zo ja, wat voor?
- Welke sector werkzaam?
(Aantal uren, loon, doorgroeimogelijkheden)
- Taal eisen?
- Ervaren problematiek op het werk

T4. Leefomstandigheden in Nederland

- Woongeschiedenis, eerste adres?
- Waar woonachtig?
- In welke woonvorm?
- Familie in de nabije omgeving?
- Taal obstakels?
- Ervaren problematiek in het dagelijks leven

T5. Hulpbronnen in Nederland

- Instanties/familie/vrienden?
- Op welk vlak ervaart men problemen? (arbeid, gezondheid etc.)
- Van welke hulpbronnen maakt men gebruik en waarvoor?
- Worden de vragen per probleem afdoende beantwoord?

T6. Aantal Spaanse immigranten

- Aantal Spaanse immigranten die respondent zelf kent die ook in de afgelopen 1 – 5 jaar naar Nederland zijn gekomen.
- Geregistreerd of niet? Wanneer wel/niet.
- In het bezit van een sofinummer?
- Ingeschreven gemeente?
- In het bezit van een zorgverzekering?

T7. Eigen aanvulling

- Heeft u nog vragen of iets toe te voegen?

Bijlage IV: de topiclist voor sleutelfiguren

Interviewer:

Datum interview:

Duur interview:

Code:

Respondent:

Begintijd:

Eindtijd:

Locatie:

Introductie

Met dit onderzoek wordt geprobeerd te achterhalen tegen welke problemen en knelpunten met betrekking tot de arbeids- en leefomstandigheden Spaanse immigranten die **maximaal 5 jaar** in Nederland zijn aanlopen. Ook wordt gekeken naar de beweegredenen van de immigranten om voor Nederland te kiezen en van welke hulpbronnen zij gebruik maken.

U bent benaderd als respondent omdat ik benieuwd ben naar uw persoonlijke ervaringen met betrekking tot deze thema's.

T1: Achtergrondgegevens

- Kunt u kort wat vertellen over de organisatie waar u werkt en in welke hoedanigheid u daar werkzaam bent?
 - Naam organisatie?
 - Type organisatie?
 - Wat is uw rol bij deze organisatie?
 - Hoelang bent u werkzaam bij deze organisatie?

T2. Beweegredenen arbeidsmigranten

- Wat geven de arbeidsmigranten in de afgelopen 5 jaar die u spreekt als beweegredenen om naar Nederland te komen?
 - Migratiemotief/intenties (omstandigheden in land van herkomst met betrekking tot: burgerlijke staat, leefomstandigheden, arbeidsomstandigheden)
 - Verdere intenties om hier te komen
- Voorbereiding komst Nederland (taal, cultuur, van te voren geweest?)

T3. Arbeidsomstandigheden in Nederland

- Wat hoort u over de arbeidsomstandigheden van deze doelgroep?
 - Baan, zo ja, wat voor?
 - Welke sector werkzaam?
(Aantal uren, loon, doorgroeimogelijkheden)
 - Taal eisen?
- Wat voor ervaren problematiek op het werk van deze doelgroep komt u ter oren?

T4. Leefomstandigheden in Nederland

- Wat weet u van de leefomstandigheden van deze doelgroep?
 - Woongeschiedenis, eerste adres?
 - Waar woonachtig?
 - In welke woonvorm?
 - Familie in de nabije omgeving?
 - Taal obstakels?
- Welke ervaren problematiek in het dagelijks leven van deze doelgroep komt u ter oren?

T5. Hulpbronnen in Nederland

- Weet u van welke andere hulpbronnen buiten uw eigen organisatie deze doelgroep gebruikt maakt?
 - Instanties/familie/vrienden?
- Op welk vlak worden problemen ervaren? (arbeid, gezondheid etc.)
- Van welke hulpbronnen maakt men gebruik en waarvoor?
- Kan naar uw weten de arbeidsmigrant met alle vragen terecht bij een hulpbron?

T6. Aantal Spaanse immigranten

- Aantal Spaanse immigranten die respondent zelf kent die ook in de afgelopen 1-5 jaar naar Nederland zijn gekomen.
- Wat weet u over het aantal Spaanse immigranten die zich niet hoeven in te schrijven.

T7. Eigen aanvulling

- Heeft u nog vragen of iets toe te voegen?